

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

VÝVOJ INFLACE OD ROKU 1990 DO SOUČASNOSTI (DOKUMENTAČNÍ PŘEHLED)

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Prokopová

Knihovna JU - PF

3 1 1 5 1 7 2 4 2 9

České Budějovice, duben 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala.

V Českých Budějovicích 24. 4. 2006

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Pavlovi Hejtmanovi, Csc., vedoucímu mé bakalářské práce, za pomoc a rady, které mi při zpracování této bakalářské práce poskytl.

ANOTACE

Tato bakalářská práce si vytyčila za cíl popsat dokumentační přehled vývoje inflace od počátku 1990 až po současnost.

Úvodní část podává základní informace o inflaci, jejím vymezení Českou národní bankou, její stupně a formy, popisuje míru inflace a v neposlední řadě i její druhy.

Druhá část práce je zaměřena na samotný časový vývoj inflace v ČR rozdělený do pěti etap: počátek transformace (1990-1993), vývoj cen v letech 1994 – 1998, období 1999 – 2001, vývoj inflace 2002 – 2005 a první tři měsíce roku 2006.

Závěr práce se zabývá stručným shrnutím popsaných dat a jevů.

ANOTATION:

The aim of this bachelor work is to describe the summary documentation of inflation trends from the early 1990s up to present.

The first part is presents the inflation primary information, its determination by the Czech National Bank, its stages and forms. There are the rate of inflation characterization and its kinds at not least.

The second section is focused on the chronological development of inflation in the Czech Republic divided into five parts: the transformation beginning (1990–1993), the trend of prices in 1994–1998, the period 1999-2001, the inflation progress in 2002-2005 and the first three months of 2006.

The work conclusion gives a brief recapitulation of described items and phenomena.

OSNOVA:

1. Úvod:

- Co je to inflacestr.1
- Inflace a její dějiny..... str.8

2. Vývoj cen na počátku transformace 1990 – 1993str.12

3. Vývoj inflace v období 1994 – 1998 str.16

4. Vývoj inflace v období 1999 - 2001str.30

5. Vývoj inflace v období 2002 – 2005str.39

6. Současnost (rok 2006, 1.čtvrtletí)str.49

7. Shrnutístr.50

8. Závěrstr.51

9. Literaturastr.53

10.	Seznam příloh	str.54
-----	---------------------	--------

1.ÚVOD

1.1. CO JE TO INFLACE:

Pro své dopady na hospodářství – znehodnocování majetku, přerozdělování důchodů, poškozování věřitelů, ztěžování dlouhodobých kalkulací a zvyšování všeobecné dlouhodobé nejistoty vlastnictví, je inflace jevem velice nepopulárním. Přesto se však, zejména v posledních padesáti letech, stala jevem, který provází vývoj ve všech zemích. Inflace je jevem tak běžným, že i v případě vlády protiinflačních politických reprezentací, ceny nikdy neklesají, nýbrž se jen zpomaluje jejich růst. I v obdobích, která jsou všeobecně považována za období „nízké“ či „zvládnuté“ inflace, se její míra pohybuje v řádu několika procent ročně – což je stále míra ve vztahu k vývoji cen za zlatého standardu mimořádně vysoká.

Vymezení inflace podle ČNB:

Inflace je obvykle chápána jako opakovaný růst většiny cen v dané ekonomice. Jde o oslabení reálné hodnoty (tj. kupní síly) dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje – je-li v ekonomice přítomna inflace spotřebitelských cen, pak na nákup téhož koše zboží a služeb spotřebitel potřebuje čím dál více jednotek měny dané země.

V praxi je inflace v oblasti spotřebitelských cen měřena jako přírůstek tzv. indexu spotřebitelských cen. V ČR inflaci měří Český statistický úřad, na jehož internetových stránkách lze nalézt podrobnosti o jejím měření.

Pokles inflace je označován jako deflace. Pokud většina cen v ekonomice delší dobu klesá, hovoříme o deflaci.

Ceny spotřebitelského zboží a služeb přirozeně podléhají mnoha různým vlivům a mnohé z těchto vlivů jsou zcela či do značné míry mimo dosah opatření měnové politiky centrální banky. Protože v některých případech mohou být tyto vlivy obzvláště silné, například u ropy a zemního plynu, u zemědělské úrody či u zboží a služeb s regulovanými cenami, sledují se i jiné cenové indexy. Jedním z nich je korigovaná

inlace bez pohonných hmot, což je index cen nepotravinářských položek spotřebního koše bez položek regulovaných cen, administrativních zásahů a bez pohonných hmot.

Do roku 2002 byl inflační cíl stanoven v tzv. čisté inflaci. Ta se počítá jako přírůstek cen v neregulované části spotřebního koše očištěného o vliv nepřímých daní, případně rušení dotací.

V příloze číslo 2 uvádím seznam kategorií regulovaných cen, jenž nevstupují do čisté inflace.

(Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, měnová politika, základní pojmy z MP, inflace).

Obecně inflace znamená všeobecný růst cenové hladiny v čase – odráží to, jak rostou ceny zboží či služeb. Jde o oslabení reálné hodnoty dané měny vůči zboží a službám, které spotřebitel kupuje – je-li v ekonomice přítomna inflace spotřebitelských cen, pak na nákup téhož koše zboží a služeb spotřebitel potřebuje čím dál více jednotek měny dané země. Jednoduše můžeme říct, že když člověk nakoupí zboží za sto korun a rok později nakoupí stejné zboží ve stejném množství za sto pět korun, je meziroční míra inflace pět procent. Z praktického hlediska lze při vysoké inflaci očekávat například větší růst mezd nebo růst mezd nebo růst úroků v bankách. To se sice může zdát příjemné, ale může jít jen o optický klam – záleží tedy na reálném výdělku a naší kupní síle.

V České republice měří inflaci Český statistický úřad.

Stupně inflace dle závažnosti:

1) Mírná inflace (plíživá):

Ceny rostou pomalu. Ceny jsou relativně stabilní, lidé důvěřují penězům. Lidé jsou ochotni držet peníze např. v bankách, protože jejich peníze budou téměř stejně cenné jako dnes i tehdy, vyberou-li je za měsíc nebo za rok. Míra inflace je řádově jednociferná.

2) Pádívá inflace (cválající):

Ceny rostou dvou či trojcifernými tempy (20 %, 100 %, 200 %). Jestliže se pádivá inflace plně rozvine, vznikají vážné hospodářské poruchy. Finanční trhy odumírají. Lidé hromadí statky, kupují domy a nikdy za žádných okolností nepůjčují peníze za nízké nominální úrokové sazby.

3) **Hyperinlace:**

Extrémní případ. Tempo růstu cen je obrovské (Německo 1920-1923). Neustále se tisknou peníze. Hyperinlace jsou naštěstí velmi řídké. Vyskytují se hlavně během války nebo jako špatný následek války či revoluce.

Formy inflace:

- a) **Zjevná inflace** – pokud je ekonomická nerovnováha spojena s růstem cenové hladiny.
- b) **Potlačená inflace** – státní orgány se snaží brzdit inflaci. Nejsou schopny odstranit příčiny.
- c) **Skrytá inflace** – když cenové indexy nevykazují skutečný růst cenové hladiny, nebo když má velký podíl stínová ekonomika.

MÍRA INFLACE:

Mírou inflace je procentní přírůstek indexů spotřebitelských cen. Jde o průměrný údaj, od kterého se konkrétní ceny v konkrétních obchodech mohou lišit.

Informace o dosažené míře inflace jsou využívány např. pro účely valorizace mezd, důchodů a sociálních příjmů. V neposlední řadě jsou tyto informace využívány také v souvislosti s nájemními či jinými smlouvami, v nichž je zakotvena revize původně dohodnutého finančního plnění v závislosti na vývoji inflace.

Míru inflace můžeme vypočítat pomocí vzorce:

$$\text{Míra inflace (rok } t) = \frac{\text{cenová hladina (rok } t) - \text{cenová hladina (rok } t-1)}{\text{cenová hladina (rok } t-1)} \cdot 100$$

V příloze číslo 3 uvádím nejčastěji používané míry inflace.

Cenové indexy:

Cenový index je vážený průměr jednotlivých cen, kde je váha ceny každé komodity dána jejím ekonomickým významem. Nejdůležitější cenové indexy jsou CPI, PPI a deflátor HDP.

1. Index spotřebitelských cen (CPI)

Cenová hladina vyjádřena jako průměrná úroveň cen souboru (koše) spotřebních výrobků a služeb, spotřebovaných průměrnou domácností. Každý reprezentant má v uvedeném koši svou váhu, určenou podílem výdajů na daný statek.

Do spotřebního koše (složení spotřebního koše, viz. příloha č. 6) je zařazeno potravinářské zboží (potraviny, nápoje, tabák), nepotravinářské zboží (odívání, nábytek, drogistické a drobné zboží, potřeby pro domácnost, zboží pro dopravu a volný čas, zboží pro osobní péči, aj.) a služby (opravárenské, z oblasti bydlení, provozu domácnosti, zdravotnictví, sociální péče, dopravy, volného času, vzdělávání, stravování a ubytování, osobní péče a služby finanční). Zboží a služby jsou zde zařazeny v množství, které odpovídá jejich významu pro běžného člověka.

Př.: Předpokládejme, že spotřebitelé kupují 3 komodity: potraviny, bydli a lékařskou péči. Spotřebitelé utratí 20% ze svého rozpočtu za potraviny, 50% za bydli a 30% za lékařskou službu.

Použijeme rok 1992 jako základní rok a stanovíme cenu každé komodity rovnu 100, takže CPI je rovno 100 $[= (0,20 \cdot 100) + (0,50 \cdot 100) + (0,30 \cdot 100)]$.

Dále vypočteme CPI a míru inflace pro rok 1993. V roce 93 vzrostly ceny potravin o 2% na 102%, ceny bydli o 6% na 106% a ceny lékařské péče o 10% na 110%. Pro rok 93 přepočteme CPI takto: $CPI(1993) = (0,20 \cdot 102) + (0,50 \cdot 106) + (0,30 \cdot 110) = 106,4$

Míra inflace v roce 1993 je $[(106,4 - 100) / 100] / 100 = 6,4\%$

2. Index cen výrobců (PPI)

PPI bývá specifikován pro různá odvětví a obory, jako index cen průmyslových výrobců. Koše obsahují příslušné výrobky a služby (suroviny, polotovary).

Pracuje stejně jako CPI s fixními vahami a to dle struktury tržeb. Všeobecně se uznává, že vývoj PPI signalizuje nadcházející změny CPI.

3. Deflátor HDP (HNP)

Košem jsou v tomto případě všechny statky obsažené v daném ukazateli produktu a vahami je podíl daného statku v produktu.

HDP v běžných cenách	
deflátor HDP ←	$\frac{\text{HDP v cenách základního období}}{\text{HDP v běžných cenách}} \cdot 100$

Rozdíl mezi CPI a deflátorem HDP:

- a) V deflátoru HDP je zahrnuta mnohem širší skupina statků
- b) Koš statků v deflátoru HDP se každý rok mění, CPI je stejný
- c) CPI zahrnuje i ceny importovaných statků, kdežto deflátor jen ceny statků vyráběných v dané ekonomice

ČSÚ sleduje a publikuje celou řadu dalších cenových indexů, z nichž jsou veřejnosti nejvíce využívány:

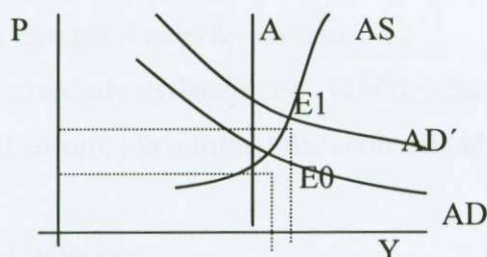
- Indexy cen stavebních prací a stavebních objektů
- Indexy cen zemědělských výrobců
- Indexy cen tržních služeb v produkční sféře.

Druhy inflace

a) Inflace tažená poptávkou (poptávková inflace)

Agregátní poptávka zde protíná nabídku ve výchozím rovnovážném bodě E0. V této situaci se zvýší agregátní poptávka. Bod rovnováhy se přesune do E1. Reálný produkt se téměř nezmění, zvýší se zejména cenová hladina. Inflace je tažena poptávkou.

Graf 1: Poptávková inflace

Je způsobena pozitivními poptávkovými šoky, pokud se současně odpovídajícím tempem nezvyšuje potenciální reálný produkt, nebo neklesají ceny vstupů.

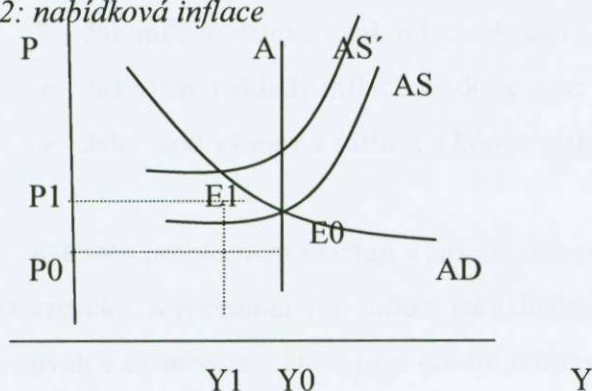
K poptávkové inflaci může dojít, pokud se skutečný produkt blíží svou velikostí produktu potenciálnímu. Možnost poptávkové inflace se promění ve skutečnost, když dále pokračuje růst agregátní poptávky a odpovídajícím způsobem neroste potenciální produkt.

Možné příčiny:

1. Nadměrné **investiční výdaje** mohou vyvolat růst agregátní poptávky.
2. Pokud růst nominálních **mezd** převyší růst produktivity – při skutečném produktu, který odpovídá potenciálnímu.
3. Stát prosadí **levný úvěr**. Zvýší tak spotřební a investiční výdaje.
4. **Snížení daní** zvyšuje poptávku a vytváří možnost projevit poptávkovou inflaci.
5. **Zvýšení státních výdajů** může být větší než růst nabídky.

b) Inflace tlačená náklady (nákladová inflace, nabídková inflace):

Graf 2: nabídková inflace

Je nejběžnějším případem inflace způsobené negativním nabídkovým šokem, pokud se odpovídajícím tempem nesnižuje agregátní poptávka. Nastane, jestliže skutečný produkt je nižší než potencionální. Důvodem je zvýšení nákladů, které se projeví jako posun křivky agregátní nabídky nahoru.

Jestliže náklady vytlačují ceny vzhůru během období vysoké nezaměstnanosti a slabého využití zdrojů, jde o inflaci tlačенou náklady.

Možné příčiny:

1. **Nedokonalá konkurence** – firmy mají vliv na tržní ceny (monopol, oligopol).
2. **Mzdy** – odbory prosazují zvyšování mezd, to se odraží v celkových nákladech.
3. **Politické události** – mohou vyvolat zdražení některých dovážených surovin.
4. Zvýšení nákladů tím, že je nutno přejít na **méně kvalitní zdroje surovin nebo energií**.

Inflace v České republice v letech 1990 – 1999 byla značná ve srovnání s vyspělými kapitalistickými zeměmi, naopak relativně nízká oproti ostatním transformujícím ekonomikám – z 20 % v roce 1993 se po zbytek devadesátých let držela na úrovni okolo 10 %, s výrazně klesající tendencí ke konci tisíciletí, jenž bývá dávána do souvislosti s výrazně zpřísněnou monetární politikou České národní banky (více o ČNB v příloze č. 1) od roku 1996.

Byl však tento vývoj skutečně úspěchem? Proč centrální banka začala s inflací výrazněji bojovat až po roce 1996 a jaká míra inflace by se dala považovat za nejvhodnější? K tomu, aby tyto otázky mohly být zodpovězeny, je třeba zabývat se těmito problémy:

- Jak inflace vzniká a jak jí lze zabránit
- Jaké jsou náklady inflace a kdo je nese
- Jaké jsou výnosy z inflace a kdo je získává

K těmto problémům existují v zásadě dva přístupy – keynesiánský a monetaristický. Keynesiánci vidí inflaci jako důsledek rozmanitých makroekonomických nerovnováh v ekonomice, které jsou vlastní tržnímu systému a proti kterým může

nerovnováh v ekonomice, které jsou vlastní tržnímu systému a proti kterým může s úspěchem zasáhnout stát aktivní, fiskální, důchodovou a monetární politikou.

Monetaristé vycházejí z kvantitativní teorie peněz, podle které je růst cen důsledkem neúměrného růstu množství peněz. Stát, který jediný disponuje mocí kontrolovat a zvyšovat množství peněz v oběhu, je proto v této koncepci také jediným viníkem inflace.

1.2. INFLACE A JEJÍ DĚJINY:

Maurice Flammant definuje inflaci jako „*proces všeobecného růstu cen*“. Inflací je pouze snížení kupní síly vnitřní, nikoliv vnější (depreciace kurzu měny), která nemusí nutně mít na vnitřní kupní sílu měnové jednotky vliv. Všeobecný růst cen znamená, že některé ceny mohou stoupat více než o míru inflace a některé mohou i klesat, ale vážený průměr cen určitého daného spotřebního koše roste. (Flammant, Maurice: *Inflace*; Praha, HZ, 1995.)

Podobnou definici užívá i Paul Samuelson: „*Tempo inflace je procentuální roční zvýšení všeobecné cenové hladiny měřené běžně indexem spotřebitelských cen nebo jiným srovnatelným cenovým indexem*“. (Samuelson, A. Paul & Nordhaus, D. William: *Ekonomie*; Praha, Svoboda, 1995.)

Naopak Milton Friedman definuje inflaci z hlediska její příčiny: „*Inflace je monetární fenomén, který vzniká z rychlejšího nárůstu množství peněz v oběhu než růstu výroby*.“ Toto pojetí inflace má své výhody i nevýhody. Výhodou je širší pojetí projevů inflace, oproti předchozím definicím může zahrnovat i inflaci skrytou, projevující se například poklesem kvality zboží při zachování ceny nebo potlačenou – obvykle státní regulací cen, projevující se nedostatkovostí zboží. Potlačená inflace způsobuje také vytváření nucených úspor, které budou v případě odstranění státních restrikcí vrženy na trh a tím způsobí dodatečný růst cen. Naopak by v duchu této definice neměl růst cen v důsledku zvyšování kvality zboží či služeb být považován za inflaci a jejich pokles v důsledku technického pokroku za deflaci. V praxi by samozřejmě realistické změření těchto vlivů na ceny představovalo značný problém. Nevýhodou Friedmanova pojetí

může být omezení příčin inflace na jedinou – neadekvátní růst množství peněz v oběhu. V monetaristickém pojetí, na kterém Friedman staví, jsou však ostatní – reálné faktory vzniku inflace považovány za marginální. Přestože Friedmanova definice poskytuje hlubší vysvětlení inflace při zohlednění více faktorů, „standardní“ definice má díky svému přístupu k inflaci přes její notoricky známý projev – růst cen – výhodu větší jasnosti a srozumitelnosti. (Friedman, Milton & Rose: Svoboda Volby, Praha: Liberální institut, 1992; „Kapitalismus a svoboda“, Praha, Liberální institut, 1994; „Za vším hledej peníze“, Praha, Liberální institut, 1997.)

Inflace je velice starým jevem. Jednou z prvních doložených inflací je inflace v úpadkovém období Římského impéria. Byla způsobena trvalým znehodnocováním mincí – snižováním obsahu drahého kovu na úkor příměsí. Podle studie Forresta Capie se v Římě v letech 200 až 300 n. l. zvýšila cenová hladina ze základu 100 na 5000, což významně přispělo k pádu impéria. V současné době by se jednalo o mírnou inflaci, protože průměrný růst byl jen 4 % ročně.

Další velmi známou inflací je inflace spojená s přílivem zlata z nově objeveného amerického kontinentu do Evropy ve 14. a 16. století. Vzhledem k tomu, že zlato bylo v Evropě platidlem, nárůst jeho množství v oběhu vyvolal přibližně proporcionální růst cenové hladiny. Do tohoto období také spadají první úvahy o teorii vzniku inflace, později označované jako kvantitativní teorie peněz, které probíhající „zlatá inflace“ pravděpodobně inspirovala. Na této inflaci je zajímavé, že jako jedna z mála nevznikala úmyslným znehodnocováním oběživa, nýbrž jako nezamýšlený a pravděpodobně neočekávaný důsledek zvýšení jeho množství přirozenou cestou.

Rozšiřující se užívání papírových bankovek umožnilo v roce 1719 vznik „Lawova systému“ ve Francii. Anglický dobrodruh John Law obdržel od francouzské vlády koncepci k založení „Banwue General“, později přejmenované na „Banwue Royale“, které bylo uděleno privilegium tisknout bankovky s nuceným oběhem. Banka emitovala zrychlujícím se tempem nekryté bankovky za účelem podpory spekulací horečky na de facto bezcenných akciích. Spekulativní bublina praskla v prosinci 1719 a většina akcionářů byla ožebračena a zároveň během jediného roku došlo k více než dvojnásobku zvýšení cen.

Ve stejném století zažila Francie další inflaci – inflaci „assignátů“. Tyto zprvu úrok nesoucí cenné papíry, později přeměněné na bankovky s nuceným oběhem byly vydávány francouzskou revoluční vládou ke krytí výdajů na války s okolními zeměmi. Původní emise činila 1,2 miliardy liber v roce 1790 a byla kryta zabaveným majetkem šlechty a církve, postupně však docházelo k dalším a dalším emisím, až celkový objem dosáhl v roce 1796 45,5 miliardy. Díky tomu assignáty pozbyly většinu své hodnoty a jimi vyjádřené ceny zboží prudce stoupaly. Možná právě díky těmto dvěma francouzským zkušenostem s inflací se císař Napoleon později nikdy nepokusil financovat vedení válek vydáváním nekrytých bankovek na rozdíl od Anglie, která během válek s Napoleonem dočasně opustila zlatý standard a zažila výrazný cenový vzestup.

Spojené státy zažily periody inflace během občanské války, k jejímuž financování posloužily emise nekrytých quasi-peněz (nekonvertibilních úpisů „greenbacks“), které se staly znovu konvertibilní až několik let po skončení války, dále pak během první světové války, která znovu znamenala přechodný odstup od zlatého standardu.

V období od „Říjnové revoluce“ až do roku 1921 zažilo prudkou hyperinflaci Rusko, neboť revoluční vláda naprosto nekontrolovatelně emitovala obrovské množství rublů a posléze nové měny. Měna byla znehodnocena a obyvatelstvo přežívalo prakticky díky naturální směně.

„Nejslavnější“ hyperinflaci zažilo poražené Německo, kde si vláda ve snaze splácet válečné reparace vypomáhala tištěním nových bankovek. Množství peněz se stejně jako ceny zvyšovalo v průměru o 300% měsíčně. Německá marka postupně přestala plnit funkci uchovatele hodnot i měřítka cen a uchovala si pouze funkci nástroje směny. V roce 1923 však ztratila i tuto funkci. Hospodářství se propadlo k naturální směně. Většina německých obyvatel byla zcela ožebračena a vzniklé sociální prostředí je považováno za jednu z hlavních ekonomických příčin nástupu nacismu.

Nejprudší inflace se však odehrála v Maďarsku po druhé světové válce, kdy se ceny zvyšovaly asi o 20 000%. Vývoj inflace po druhé světové válce však prošel ve vyspělých zemích výraznou změnou. Zatímco v předchozích staletích byla inflace spjata

většinou s válkami, revolucemi a jinými krizovými obdobími, během kterých byl opuštěn kovový standard a vláda získala možnost neomezené emise bankovek, obvykle trvala pouze po dobu trvání konfliktu a po jeho skončení ceny znovu klesaly na původní úroveň, po druhé světové válce se inflace stává jevem trvalým. Od roku 1944 do roku 1973 fungoval Brettonwodský systém, který fixoval směnné kurzy jednotlivých měn k dolaru, který zůstal jedinou měnou směnitelnou za zlato. Ve Spojených státech to bylo období mírné inflace (2 – 3 %), ale vysoké v porovnání s vývojem cenové hladiny za plného zlatého standardu. Vzhledem k trvalé inflaci v USA a poklesu důvěry v dolar začal být systém v 70. letech neudržitelný a v roce 1971 prezident Nixon zrušil vazbu dolaru na zlato. Od té doby jsou všechny hlavní světové měny na „nesměnitelném papírovém standardu“.

Třebaže se uvedené inflace odehrály v různých dobách a v různých zemích, přece vykazují některé významné shodné rysy:

- Kromě specifické „inflace pokladů Nového světa“ se všechny odehrály v obdobích, kdy stát měl možnost emitovat neplnohodnotné a nekryté oběživo.
- Tato období se zároveň kryjí s obdobími, kdy existovaly mimořádně vysoké nároky na státní rozpočet, náklady na revoluce, války a v posledních 50ti letech vzrůstající náklady na provoz všeobjímajícího sociálního státu a stabilizační fiskální politiku.
- Historicky téměř kdykoliv existovala pro stát možnost „kazit měnu“ nekrytými emisemi oběživa, byla využita až už prostřednictvím zvyšování podílu příměsí v kovových mincích, nebo rychlejší a nebezpečnější metodou novověku – tištěním papírových bankovek.
- Každý nadměrný růst množství peněz byl dříve či později doprovázen přibližně stejným růstem cenové hladiny.

2. VÝVOJ CEN NA POČÁTKU TRANSFORMACE

(1990 – 1993):

V roce 1991 proběhla v Československu deregulace a liberalizace cen, která uvedla do chodu rozsáhlé cenové pohyby. Smyslem liberalizace bylo zejména obnovit původní funkci cen a odstranit monetární (inflační) převis, který existoval z předcházejícího období.

Koncepce Československé transformační politiky se z hlediska cen opírala o tzv. šokovou terapii, která spočívala v krátkém a rychlém uvolnění cen (za cenu krátkodobých, ale vyšších nákladů), tj. cenové liberalizaci současně doprovázené liberalizací zahraničního obchodu, které předcházela výrazná devalvace koruny (z 15 Kč na 28 Kč za 1USD). 1. ledna 1991 tak proběhla jednorázová cenová liberalizace, která byla současně provázena snížením dotací ze státního rozpočtu u tzv. administrativně kontrolovaných cen (zejména cen některých energií – uhlí, tepla, plynu). Určitá část cen však zůstala nadále regulována. V roce 1991 po cenové liberalizaci vzrostly ceny o 56,6 % (měřeno ročním průměrem míry inflace – CPI). Jednalo se o jednorázový cenový skok, o čemž svědčí i vývoj míry inflace v následujících letech. Jednorázový cenový nárůst byl v časovém horizontu šesti měsíců eliminován a poté se míra inflace ustálila na 10% ročním průměru. Rozhodující roli v rychlém zastavení nárůstu míry inflace a její následné akcelerace sehrála opatrná makroekonomická politika, která byla zaměřena na potlačení inflační spirály ceny → mzdy → ceny. K tomuto účelu využila vláda několik systémových nástrojů:

- mírně přebytkový státní rozpočet,
- regulaci mezd,
- určitý soubor regulovaných cen,
- režim fixního měnového kurzu,
- hlubokou devalvaci,
- opatrnou monetární politiku.

Následující vývoj míry inflace Československa vykazoval mírně sestupnou tendenci. Výjimkou sestupného trendu byl pouze rok 1993, kdy Česká republika uskutečnila další systémové opatření – zavedení daně z přidané hodnoty (DPH). Důležitým faktorem ovlivňujícím míru inflace v České republice a působícím zejména v dlouhodobém časovém horizontu je přizpůsobování domácí cenové hladiny cenové hladině světové.

Období 1991 – 1993 je charakteristické rychlým růstem nominální průměrné mzdy v průměru o 21 % ročně. Současně docházelo v tomto období k poklesu produktivity práce o 0,86 %, což bylo způsobeno propadem HDP na počátku transformace. V průmyslu došlo dokonce k poklesu produktivity práce v roce 1991 o 25,2 % v důsledku hlubokého poklesu produkce. To mělo za následek růst jednotkových pracovních nákladů (viz. tabulka 2.1). V období 1992 až 1993 rychlý růst jednotkových pracovních nákladů vytvářel impulsy pro růst míry inflace. Současně se efekt produktivity práce přeléval do růstu mzdových nákladů a vedl tak ke snižování míry zisku firem.

• **Rok 1990:**

Hlavním cílem měnové politiky pro rok 1990, který byl stanoven Scénářem ekonomické reformy usnesením vlády ČSFR, bylo udržení vývoje celkových úvěrů do vnitřní ekonomiky v rozpětí -2 až 1 % oproti stavu na konci roku 1989. Tento cíl byl však velmi restriktivní, vyjadřoval jednoznačnou protiinflační orientaci nejen bankovní, ale i celkové hospodářské politiky. V roce 1990 došlo k mírnému zvýšení nominální peněžní zásoby oproti konci roku 1989 (reálně však klesla o 8,7 %), v prvním čtvrtletí následujícího roku se snížila reálná zásoba oproti konci roku 1990 zhruba o 26 %. Inflace v tomto roce dosáhla 9,7 %.

- **Rok 1991:**

Koncepce měnové politiky pro tento rok musela být jednoznačně podřízena cíli zabránit urychlení inflačních tendencí po liberalizačních opatřeních, potlačit inflační faktory a zabránit jejich kumulaci do pádivé inflace. Česká republika pokračovala v restriktivní úvěrové politice, aby předešla vytvoření inflační spirály. Za devět měsíců roku 1991 vzrostly celkové úvěry o 10 %, což je srovnatelné s předchozím rokem, avšak struktura poskytnutých úvěrů je naprosto odlišná. Zatímco v roce 1990 nárůst objemu úvěrů byl nejvýraznější u vlády a podniková sféra se na něm podílela nejméně, v roce 1991 se situace obrátila. Největší podíl na růstu měly jednoznačně podniky (téměř 20 %), domácnosti se stále držely na hodnotě něco přes 6 %. Úvěry vládě klesly na třetinovou úroveň oproti konci roku 1990. Inflace v tomto roce dosáhla 56,6 %.

- **Rok 1992:**

Inflace v tomto roce činila 11,1 %.

- **ROK 1993:**

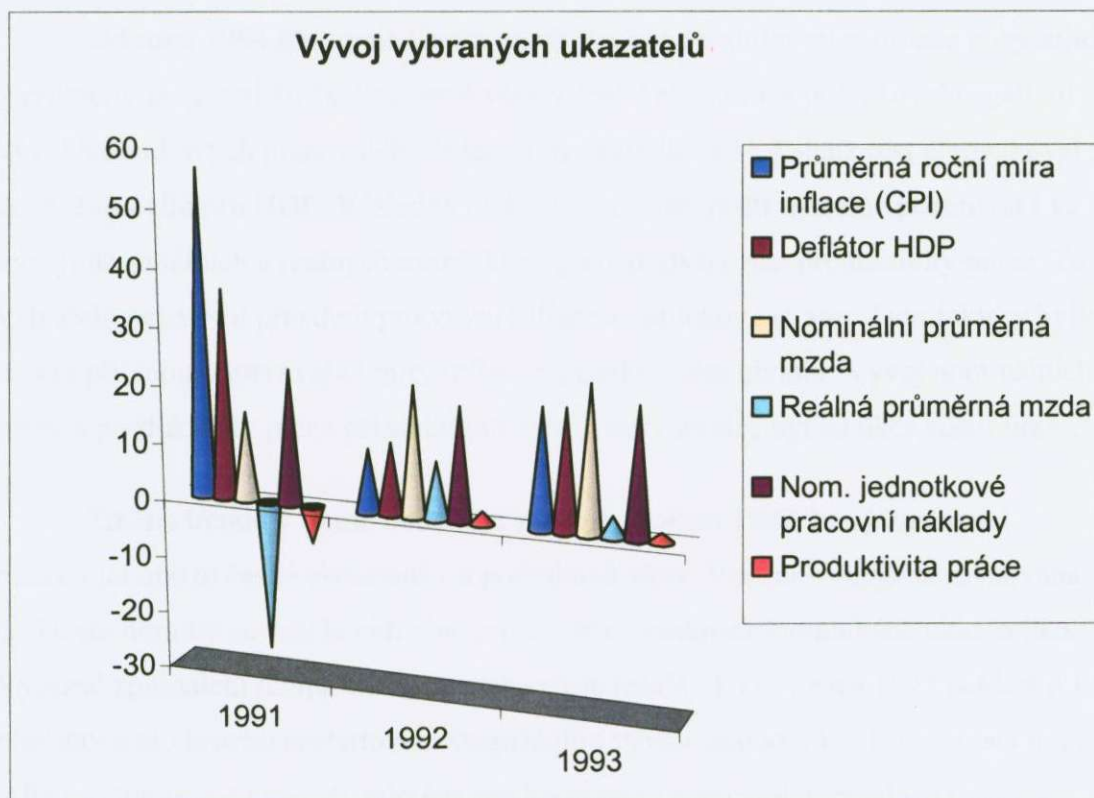
Měnová politika ČNB, která začala ztrácet výrazný restriktivní charakter, měla za úkol podpořit ekonomický růst. Přestože míra inflace dosáhla 20,8 % (podle CPI), ekonomové hovoří o přijatelné úrovni. Zejména proto, že v tomto roce došlo ke změně daňového systému (např. byla zavedena daň z přidané hodnoty).

Tabulka 2.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %) 1991 – 1993:

	1991	1992	1993
Průměrná roční míra inflace (CPI)	56,6	11,1	20,8
Deflátor HDP	36,2	12,4	21
Nominální průměrná mzda	15,4	22,5	25,3
Reálná průměrná mzda	-26,3	10	3,7
Nom. jednotkové pracovní náklady	23,4	19,7	22,4
Produktivita práce	-6,5	2,2	1,7

Zdroj: Vojtěch Spěváček a kolektiv, Transformace české ekonomiky (strana 155).

Graf 2.1. Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %) 1991 – 1993:

Zdroj: Tabulka 2.1, vlastní tvorba.

3. VÝVOJ V OBDOBÍ 1994 – 1998:

Od roku 1994 nastupuje Česká republika trend stabilní míry inflace pohybující se v průměru na úrovni 10 %. Současně však v české ekonomice pokračoval negativní vývoj jednotkových pracovních nákladů (viz. Tabulka 3.1), jejichž růst předstihoval růst cenového deflátoru HDP. Výsledný efekt těchto skutečností můžeme pozorovat i ve vývoji nominálních a reálných mezd, které předstihovaly růst produktivity práce. To vytvářelo negativní prostředí pro vývoj inflace z nabídkové strany. Tyto faktory byly hlavní příčinou přetrvávající míry inflace ve sledovaném období. Vývoj nominálních mezd a produktivity práce při stabilním vývoji míry inflace byl na úkor zisků firem.

Změna trendu v tomto období je spojená s rokem 1997, který znamenal narůstající obtíže české ekonomiky a podnikové sféry. Vnitřní a vnější nerovnováha české ekonomiky se začala viditelně projevovat v makroekonomických ukazatelích. Výrazné zpomalení tempa ekonomického růstu (reálný HDP v roce 1997 poklesl o 1 %) představovalo hrozbu nastartování stagnačního vývoje ekonomiky. Ke stagnaci míry inflace v tomto roce přispěl zejména pokles domácí agregátní poptávky a vývoj reálných příjmů domácností, který započal ve třetím čtvrtletí 1997. Tento vývoj byl současně doprovázen restriktivní monetární a fiskální politikou. Zejména vládní (stabilizační) balíčky vedly k poklesu reálných příjmů a snížení výdajů vlády na straně druhé. Výše uvedené faktory vedly ke zpomalení nominálních příjmů z mezd o více než 8 % a vedly tak k utlumení inflace ze strany poptávky.

Tempo růstu nominální průměrné mzdy, které činilo v období 1993 – 1996 v průměru 19,4%, prudce pokleslo v roce 1997 na 10,5 % a v roce 1998 dokonce na 9,4 %. V reálném vyjádření pak průměrná mzda vzrostla pouze o 1,9 % v roce 1997 a v roce 1998 dokonce dosáhla záporných čísel (-1,2 %). Reálný pokles průměrné mzdy začal již ve třetím čtvrtletí roku 1997 a trval až do třetího čtvrtletí roku 1998. Na poklesu reálné průměrné mzdy se podílely zejména škrtky v rozpočtové sféře z roku 1997. Restriktivní politika jak v oblasti fiskální, tak monetární pak omezila i dynamiku růstu mezd v podnikatelské sféře. V roce 1998 meziroční tempo růstu průměrné reálné mzdy v této sféře dosáhlo 0,3 %.

Za rok 1998 byl vývoj reálné průměrné mzdy v této sféře již pozitivní. Zvýšení dynamiky a růst průměrné reálné mzdy však mohly přinést nákladově inflační impulsy. Tato skutečnost však byla tlumena poklesem reálného HDP, který byl doprovázen nárůstem nezaměstnanosti.

Tempo růstu jednotkových pracovních nákladů (JPN) dosáhlo v roce 1997 6,5 % a oproti roku 1996 znamenalo pokles tempa růstu zejména díky razantnímu snížení nominálních příjmů z mezd. Pozitivní tendence ve vývoji JPN pokračovaly i v roce 1998. V průměru pak dynamika JPN v roce 1998 opět vzrostla a kopírovala vývoj deflátoru HDP. Na tomto vývoji se podílel zejména vývoj nominálních příjmů z mezd a restrikce v domácí poptávce.

Z hlediska vývoje produktivity práce pokračoval trend předstihu průměrné reálné mzdy před produktivitou práce až do třetího čtvrtletí roku 1997. Tento trend se obrátil ve čtvrtém čtvrtletí 1997, kdy vývoj produktivity práce předstihl tempo růstu reálných mezd. Ve čtvrtém čtvrtletí 1998 meziročně vzrostla reálná mzda (2,4 %) současně s poklesem národohospodářské produktivity práce (-1,1 %). Zrušení mzdové regulace ve státním sektoru vyvolalo tlak na růst mezd, což při pozitivním vývoji nebyl v ekonomice doprovázen pozitivním vývojem produktivity práce.

Důležitý ukazatel, který odráží výše zmíněné nákladové tendence ve vztahu k vývoji míry inflace, představuje index cen výrobců, jehož vývoj se zprostředkovaně, s určitým časovým zpožděním, promítá do vývoje CPI. Index průmyslových výrobců je počítán na základě vývoje velkoobchodních cen 4200 reprezentantů v 900 organizacích a může tedy signalizovat případné změny v celkové cenové hladině národního hospodářství. Pokud sledujeme delší časový horizont (období od roku 1993), je patrný fakt, že růst spotřebitelských cen předstihuje tempo růstu cen výrobců. Současně je zajímavá tendence předstihu jednotkových pracovních nákladů před cenami průmyslových výrobců, což se zřejmě odrazilo ve snižování hrubého zisku výrobců.

Vývoj cen průmyslových výrobců PPI je charakterizován zjevnou tendencí – vývoj CPI předstihuje vývoj indexu cen průmyslových výrobců. Růst cen průmyslových výrobců dosáhl maxima v roce 1993 (zavedení nové daňové soustavy), poté pokračoval sestupný trend až do roku 1995, kdy PPI měl opět tendenci akcelarovat, aby v letech

1996 – 1998 poklesl pod pětiprocentní hranici. Decelerační trend pokračoval v roce 1999.

Příznivý vývoj cen průmyslových výrobců od druhé poloviny roku 1997 do začátku roku 1999 byl obecně způsoben zejména příznivými exogenními faktory (dovozní ceny, vývoj cen ropy, relativně příznivý vývoj měnového kurzu).

- **Rok 1994:**

Měnový program na rok 1994 uvádí za cíl ČNB stabilitu měny chápanou jako nízkou míru inflace a stabilní kurs s tím, že to jsou nutné předpoklady hospodářského růstu. Cíl byl specifikován na 10% růst indexu spotřebitelských cen. Díky tomu, že poprvé od transformace nebyla měnová politika nucena vypořádat se s vnějšími šoky (devalvace, deregulace), centrální banka svého cíle dosáhla, neboť inflace měřena CPI byla 10,2 %. Avšak kvůli relativně vyšší míře inflace ve srovnání s vyspělými ekonomikami musela ČNB udržovat vyšší úroveň úrokových sazeb.

- **Rok 1995:**

V tomto roce si ČNB stanovila jako cíl stabilitu měny, inflační cíl byl určen jako růst CPI o 9 – 11 p.b. Přestože se centrální banka musela vyrovnat s jistými inflačními tlaky představovanými např. pokračujícím přílivem zahraničního kapitálu, rostoucími mzdovými požadavky či úpravami státem regulovaných cen nájemného a energie, ve výroční zprávě ČNB se uvádí, že cíle dosáhla, jelikož skutečná míra inflace měřená CPI byla 9,1 %

- **Rok 1996:**

V tomto roce se musela Česká republika vypořádat zejména s neustávajícím přílivem zahraničního kapitálu a s prohlubujícími se problémy obchodní bilance. Cílem ČNB pro tento rok se stala stabilita měny, ne však stabilita kursu, ale jen nízká míra inflace. Prognózovaná inflace byla o 2 p.b. vyšší než inflace cílená, která byla stanovena na úrovni 6,5% růstu CPI. Skutečná míra inflace činila 8,8 %.

• Rok 1997:

Situace v měnové politice v tomto roce je nazývána finanční krizí. Pro tento rok si ČNB určila za mezicíl dosažení restriktivního růstu peněžní zásoby M2 (= peněžní agregát M1 + termínované vklady + vklady v cizích měnách). Tentokrát byla kvantitativní rovnice peněz (více o kvantitativní teorii peněz v příloze na str. 4) sestavena ve dvou verzích. Pro neutrální koridor měla rovnice podobu:

$$1,4\% \text{ změna rychlosti} + 4,5 - 5\% \text{ růst HDP} + 6,5 - 8,5\% \text{ inflace} = 12 - 17,5$$

Naproti tomu cílený koridor byl navržen poněkud přísnější, a sice na 8 – 12 %. V průběhu roku byl koridor upraven na 7,11 %, cílená inflace na hodnotu kolem 6 %. Na vývoj inflace v tomto roce působilo zejména zpomalení tempa hospodářského růstu a rozpočtové problémy. Mezi externí negativní šoky, které měly vliv na míru inflace v roce 1997, ekonomové řadí katastrofální záplavy a deregulace cen nájemného a energie. Výsledná míra inflace byla i přes restriktivní měnovou politiku ČNB 8,5 %.

Od roku 1998 začala Česká národní banka vydávat zprávu o inflaci, proto bych chtěla jednotlivé roky více rozebrat. Doposud jsem vycházela především z literatury. (Vojtěch Spěváček a kol. – „Transformace české ekonomiky“.)

• Rok 1998:

Vývoj inflace je ovlivňován značnou setrvačností inflačních očekávání s ohledem na stabilizaci inflace v posledních letech na úrovni okolo 10 %. Tato inflační očekávání byla ve druhé polovině roku 1997 a zejména na přelomu let 1997 – 1998 nepříznivě ovlivněna politickými nejistotami a snahou promítnout prémie za riziko i do cen zboží a služeb.

Mezi vývojem poptávkových faktorů a jejich následným dopadem do vývoje cenové hladiny existuje určité zpoždění. Vliv poptávkových desinflačních mechanismů je navíc komplikován určitou institucionální rigiditou, projevující se v tom, že dosud

všechny trhy zboží, služeb a výrobních faktorů fungují dobře. Přenos poptávkových impulsů do cen pak není zprostředkován dostatečně.

Začátkem roku 1998 byla inflace ovlivněna působením různorodé skupiny většinou nákladových inflačních faktorů. Nominální depreciace kurzu koncem roku 1997, úpravy regulovaných cen, sazeb daně z přidané hodnoty a spotřebních daní u vybraných komodit, nárůst cen vybraných potravin, spolu s jednorázovými úpravami ceníků výrobců a dodavatelů začátkem roku 1998, byly hlavními faktory cenového růstu v prvních měsících roku 1998.

Výsledkem působení uvedených faktorů je, že ve druhé polovině roku 1997 a zejména v prvním čtvrtletí roku 1998 došlo k růstu inflačních tendencí. Ve třetím a čtvrtém čtvrtletí roku 1997 vzrostly meziroční měsíční indexy jak celkové, tak čisté inflace ve srovnání se začátkem roku. V prvním čtvrtletí roku 1998 se cenový růst dále urychlil a v březnu činil meziroční růst spotřebitelských cen 13,4 % a čistá inflace 7,9 %.

V průběhu druhého čtvrtletí 1998 došlo k oslabení inflačních tlaků. V souladu s předpoklady ČNB došlo v březnu ke kulminaci inflace a v dalších měsících k jejímu postupnému snižování. Meziroční čistá inflace poklesla ze 7,9 % v březnu na 6,5 % v červnu a meziroční růst indexu spotřebitelských cen se snížil z 13,4 % na 12 %. Tímto vývojem se potvrzuje střednědobý desinflační trend směřující ke splnění krátkodobého cíle v roce 2000. Postupná desinflace je nezbytnou součástí procesu konvergence k hospodářskému a měnovému prostředí v Evropské unii.

Růst nákladové inflace byl příznivě ovlivněn také vývojem mezd, což se promítlo do sbližování temp růstu jednotkových mzdových nákladů a deflátoru HDP. Příznivý vývoj všech uvedených faktorů se odrazil ve zpomalení meziměsíčních přírůstků cen výrobců. Zatímco index cen průmyslových výrobců rostl v dubnu a v květnu tempem 0,1 %, v červnu o 0,1 % poklesl. Meziroční růst indexu cen průmyslových výrobců poklesl z 6,6 % v únoru na 5,6 % v červnu.

V průběhu třetího čtvrtletí 1998 pokračovalo oslabení inflačních tlaků. V důsledku toho došlo k urychlení desinflace. V září se hodnoty všech ukazatelů inflace

dostaly na nejnižší úroveň od počátku roku. Meziroční index čisté inflace poklesl z 6,5 % v červnu na 4,3 % v září. Na poklesu tempa růstu čisté inflace se významnou měrou podílel vývoj na trhu potravin. Příznivý vývoj čisté inflace a nižší červencové zvýšení regulovaných cen byly hlavními faktory, které vedly ke zpomalení tempa růstu spotřebitelských cen.

Desinflační vývoj pokračoval i ve čtvrtém čtvrtletí. Meziroční míra růstu spotřebitelských cen se snížila na 6,8 % a míra inflace dosáhla hodnoty 10,7 %. Ve srovnání se třetím čtvrtletím se ale intenzita desinflačního vývoje snížila. Zpomalení meziročního růstu spotřebitelských cen bylo výsledkem pouze klesající meziroční čisté inflace. Její pokles byl v rozhodující míře ovlivněn výrazným snížením cen potravin.

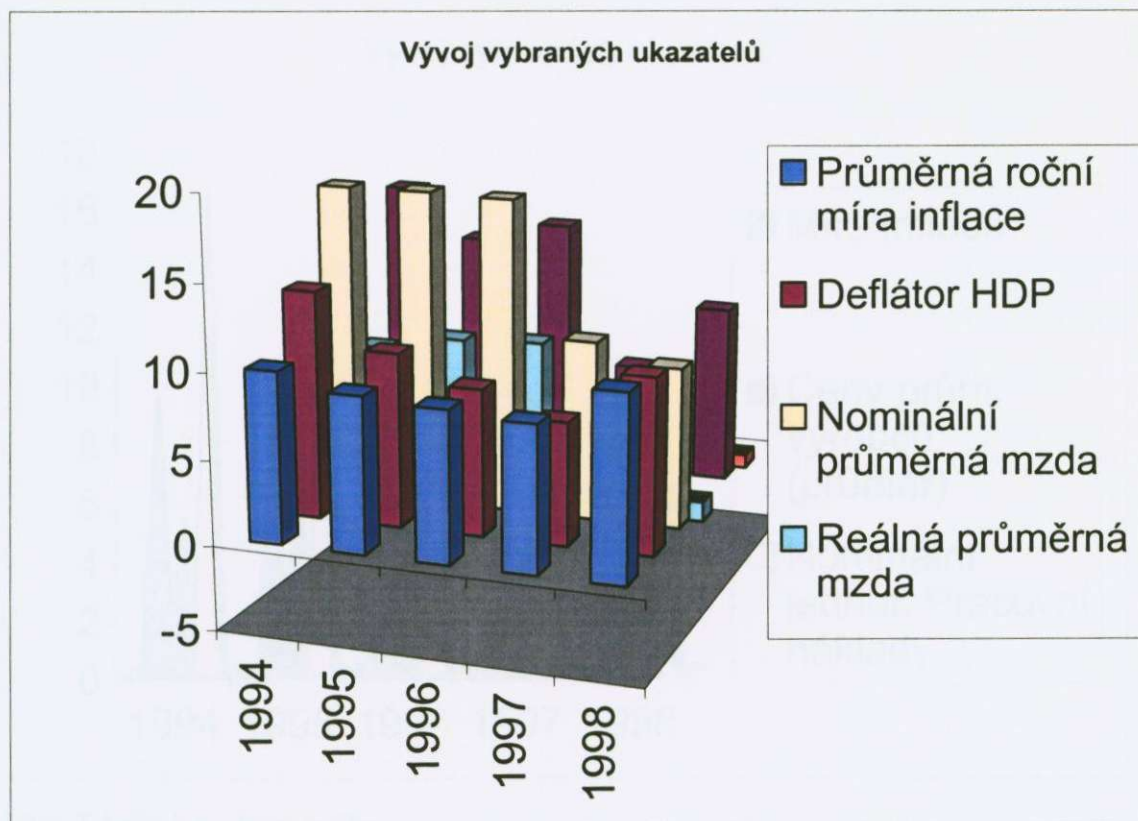
Počet nezaměstnaných v průběhu roku 1998 stabilně rostl. Rostoucí konkurence na trhu práce a nízká poptávka po pracovních silách výrazně mění postavení uchazečů o práci a zhoršuje jejich pozici při jednání o mzdách. To vedlo k dočasnému utlumení mzdových nároků a k poklesu reálných mezd.

Tabulka 3.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %) 1994 - 1998 :

	1994	1995	1996	1997	1998
Průměrná roční míra inflace	10,0	9,1	8,8	8,5	10,7
Deflátor HDP	13,4	10,2	8,6	7,2	10,2
Nominální průměrná mzda	18,5	18,5	18,4	10,5	9,4
Reálná průměrná mzda	7,7	8,6	8,8	1,9	-1,2
Nominální jednotkové pracovní náklady	16,7	13,8	15,0	6,5	10,5
Produktivita práce	1,4	3,2	4,2	0,9	-0,8

Zdroj: Vojtěch Spěváček a kolektiv, Transformace české ekonomiky (strana 156).

Graf 3.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %) 1994 - 1998 :

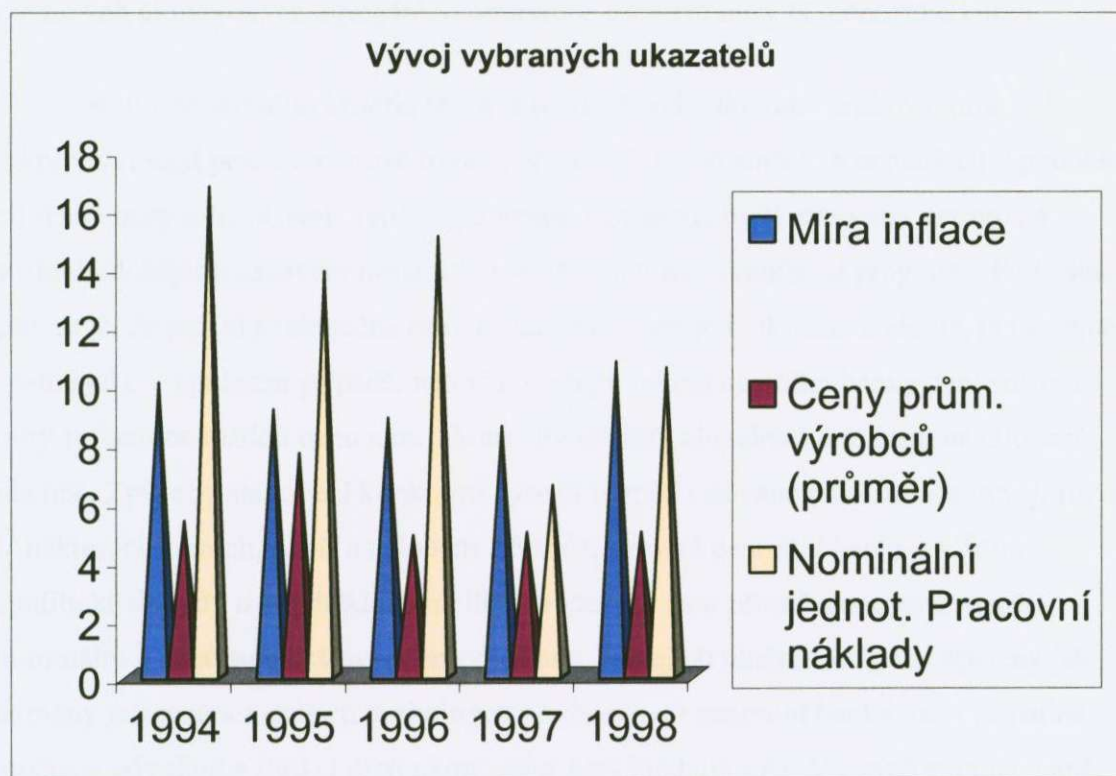
Zdroj: Tabulka 3.1, vlastní tvorba.

Tabulka 3.2.: Vývoj vybraných ukazatelů (tempa růstu v %) 1994 – 1998:

	1994	1995	1996	1997	1998
Míra inflace	10,0	9,1	8,8	8,5	10,7
Ceny prům. výrobců (průměr)	5,3	7,6	4,8	4,9	4,9
Nominální jednot. pracovní náklady	16,7	13,8	15,0	6,5	10,5

Zdroj: Vlastní tvorba z údajů ČSÚ, www.czso.cz, makroekonomické údaje.

Graf 3.2.: Vývoj vybraných ukazatelů (tempa růstu v %) 1994 – 1998:

Zdroj: Tabulka 3.2. vlastní tvorba

Kladu za důležité se také zmínit o tom, že po roce 1998 se vývoj inflace dostal pod tvrdší dohled měnové politiky, protože ČNB si stanovila jako rámec pro tuto politiku přijmout cílování inflace. Pro inflaci stanovila tzv. čistou inflaci, která je vyjádřena indexem spotřebitelských cen očištěných od vlivů administrativních změn cen a změn nepřímých daní. Je určována ČNB jeden rok dopředu na konec roku a ve střednědobé perspektivě.

Cílování inflace a metodologie tvorby prognóz České národní banky:

V lednu roku 1998 přešla ČNB jako jedna z prvních postkomunistických zemí na systém cílování inflace. Provedla tak krok velmi podobný rozhodnutím ostatních centrálních bank a lze říci, že na základě analogických důvodů. V režimu cílování

inlace nepoužívají centrální banky žádného zprostředkujícího kritéria v podobě měnových či úvěrových agregátů, dlouhodobé úrokové míry či měnového kurzu.

Roli operativního kritéria sehrává především krátkodobá úroková míra, nelze nikoliv vyloučit použití měnové báze či některých jejích složek. Konečný cíl v podobě cílované míry inflace, resp. jejího vybraného ukazatele, bývá zpravidla definován v dlouhodobějším časovém horizontu prostřednictvím podmíněné prognózy. Podstatné přitom je, že pokud je skutečná míra inflace nižší než její cílovaná hodnota, je to stejně špatné jako v opačném případě, neboť konečným cílem centrální banky není snížení míry inflace za každou cenu a na jakoukoliv úroveň, ale udržet tuto míru na cílované hladině. Způsoby stanovení konkrétní výše či rozpětí cílované míry inflace bývají různé. V některých zemích, např. na Novém Zélandě, uzavírá centrální banka s vládou „politické dohody o střednědobém cíli“, ve kterých jsou přesně stanovena rozpětí minimální a maximální cílované míry inflace. Na jejich plnění jsou pak napojeny jak odměny guvernéra a dalších vrcholných představitelů centrální banky, tak i případná možnost odvolání z funkcí před ukončením funkčních období. V jiných zemích, např. ve Velké Británii, stanoví příslušné hodnoty vláda. Pak je ale velmi obtížné spojit jejich naplnění s činností a odpovědností centrální banky. Uvedené lze naopak velmi dobře hodnotit v případě třetí možnosti, tedy tehdy, kdy cílované hodnoty stanoví přímo centrální banka. Právě tento postup přijala i ČNB.

Klíčový prvek rozhodování centrální banky představuje v režimu cílování inflace predikování inflace. ČNB sestavuje prognózu inflace jako podmíněnou, což znamená, že na rozdíl od většiny inflačních prognóz tvořených mimo centrální banku předpokládá, že během období, pro které byla inflační prognóza sestavena, nedojde ke změně měnověpolitických nástrojů. Přitom ČNB vychází z předpokladu zachování aktuálního nastavení základních úrokových sazeb.

Je zřejmé, že v žádné ekonomice není jednoduché vytvořit spolehlivou inflační prognózu, tím více to platí pro ekonomiku tranzitivní (krátkost časových řad potřebných statistických ukazatelů, nedostatek analytických a empirických zkušeností s reakcemi výrobců, prodávajících i domácností, otevřenost ekonomiky a s ní související citlivost tuzemského cenového vývoje na externí, především nabídkové šoky aj.), dále, do roku

2001 byly ČNB inflační cíle definovány pro inflaci čistou, od roku 2002 jsou nastaveny pro inflaci celkovou.

Stěžejní principy, na kterých je predikce inflace ČNB založena, lze shrnout následovně:

- Predikce vychází z analýzy minulého vývoje inflace, vývojových trendů a sezónních odchylek jednotlivých skupin komodit.
- Využívá výsledků ekonometrických analýz vztahu inflace jako závislé proměnné na jejích determinantách.
- Využívá existující dostupný soubor statistických informací, informací předstihových indikátorů a vztahů se zpožděním účinku proměnných.
- Analyticky je rozlišován vliv jednotlivých skupin faktorů inflace od vlivu měnového kurzu, vnitřních nákladových a poptávkových faktorů.
- Ekonometrická predikce je korigována expertním posouzením předpokládaného budoucího vývoje.
- Získané výsledky jsou posuzovány dalšími alternativními postupy.

Přechod od cílování čisté inflace k cílování inflace celkové:

Přechod k cílování celkové inflace, tj. přírůstku indexu spotřebitelských cen, znamená ve srovnání s čistou inflací cílování růstu širšího a tedy i reprezentativnějšího cenového indexu. To také znamená větší srozumitelnost pro veřejnost a ve svém důsledku zvyšuje potenciál inflačního cíle ovlivnit inflační očekávání. Zároveň lze konstatovat, že stanovení cílové trajektorie na delší období odpovídá střednědobému charakteru měnové politiky a praxi většiny centrálních bank cílujících inflaci, zvyšuje srozumitelnost a transparentnost měnověpolitického rozhodnutí a usnadňuje ČNB i veřejnosti hodnocení správnosti nastavení měnověpolitických nástrojů.

V souvislosti s přechodem od cílování čisté inflace k cílování inflace celkové rozšířila dále ČNB okruh případů, které mohou vést k uplatnění výjimky z plnění inflačního cíle. K této potřebě vedou v nastaveném režimu poměrně často se vyskytující nárazové změny exogenních faktorů, jenž jsou zcela nebo ve značné míře mimo dosah opatření měnové politiky centrální banky. Tyto faktory byly poprvé definovány na konci roku 1998 (výrazné změny světových cen surovin, energetických zdrojů a

komodit, výrazné změny devizového kurzu, podmínek zemědělské výroby, živelné pohromy aj.) a jejich okruh rozšířen v dubnu 2001 o tyto exogenní faktory:

- Úpravy regulovaných cen, jejichž dopad do celkové inflace by přesáhl 1 až 1,5 p.b..
- Skokové úpravy nepřímých daní.

Inflační cíle

a) Inflační cíle ČNB stanovené v čisté inflaci:

Pro rok	Ve výši	Plnění k měsíci	Stanoveno
1998	5,5 – 6,5 %	prosinec 1998	prosinec 1997
1999	4 – 5 %	prosinec 1999	listopad 1998
2000	3,5 – 5,5 %	prosinec 2000	prosinec 1997
2001	2 – 4 %	prosinec 2001	duben 2000
2005	1 – 3 %	prosinec 2005	duben 1999

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, Cílování inflace v ČR.

b) Cílové pásmo stanovené v celkové inflaci v období leden 2002 - prosinec 2005:

	Pro měsíc	Ve výši	Plnění k měsíci	Stanoveno
Začátek pásma	leden 2002	3 – 5 %	leden 2002	duben 2001
Konec pásma	prosinec 2005	2 – 4 %	prosinec 2005	

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, Cílování inflace v ČR.

c) Inflační cíl v celkové inflaci ve výši 3 % platný od ledna 2006 do přistoupení ČR k eurozóně. ČNB bude zároveň usilovat o to, aby se skutečná hodnota inflace nelišila od cíle o více než jeden procentní bod na obě strany.

Prognóza inflace:

Ukazatel	Horizont	Ve výši	Zveřejněno
Meziroční přírůstek indexu spotřebitelských cen	Prosinec 2006	2,4 – 3,8 %	26.1.2006
	Červen 2007	3,0 – 4,4 %	

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, Cílování inflace v ČR.

Faktory ovlivňující inflaci v ČR v 90. letech:

Faktory ovlivňující inflaci v České republice (event. v ČSFR) v průběhu 90. let se daly shrnout do čtyř skupin:

- Státní zásahy do cenové struktury včetně daňové reformy.
- Samovolné přizpůsobování deformované cenové struktury.
- Růst mezd vyšší než produktivity práce.
- Působení měnového kursu.

Jedním z nejvýraznějších systémových zdrojů inflace jsou dostupné deregulace státem kontrolovaných cen, především nájemného, energie a veřejné dopravy. Stát do jisté míry ovlivňuje i ceny ostatních výrobků prostřednictvím DPH, jejíž zavedení v roce 1993 mělo velký vliv na míru inflace (více o míře inflace v příloze č. 3) a dále změnami sazeb spotřebních daní, které byly v průběhu 90. let rovněž pozměňovány. Uvedené faktory mají vliv především na index spotřebitelských cen, méně na index cen výrobců.

Expanzivní monetární politika ČNB, především do roku 1996, tento růst cen akomodovala. To umožnilo snížit sociální dopady deregulací za cenu vysokého růstu oběživa. Určité množství cen je stále regulováno a neodpovídá tržním cenám, stejně tak je patrná snaha zvyšovat spotřební daně, proto bude tento inflační faktor hrát roli i v budoucnu.

Další příčinou inflačních tlaků je přibližování struktury relativních cen a cenové úrovně v ČR cenám v zahraničí. Na počátku ekonomické transformace byl cenový systém značně deformovaný. Relativní ceny jednotlivých druhů zboží neodpovídaly nákladům na jejich výrobu, ani cenám na světových trzích. Liberalizace velké části cen vytvořila podmínky pro vyrovnání těchto deformací. Vyrovnávání prostřednictvím vzestupů i poklesů cen různých komodit by vedlo k recesi v odvětvích produkujících komodity s klesajícími cenami, expanzivní monetární politika ČNB umožnila, aby k vyrovnávání docházelo prostřednictvím různě rychlého růstu cen všech komodit, opět za cenu vysokého růstu množství peněz.

Další nepřímou příčinou inflace je růst mezd. Ty významně působí na agregátní poptávku i na agregátní nabídku. Ovlivňují totiž kupní sílu obyvatelstva, zároveň vstupují do výrobních nákladů podniků. Není důležitý ani tak samotný jejich růst, ale spíše to, jestli se vyvíjejí v souladu se změnami produktivity práce. Rychlejší růst mezd než produktivity práce vede k tomu, že vzniká přebytek poptávky nad nabídkou a tím i tlak na zvyšování cen. Navíc takový růst mezd znamená zvýšené mzdové náklady, které na růst cen tlačí z nabídkové strany.

K předstihu růstu mezd před růstem produktivity práce docházelo v ČR především v první polovině 90. let. Umožnila to opět expanzivní monetární politika ČNB, pravděpodobně také politický tlak na polostátní banky k poskytování úvěrů a velice řídké konkurzní likvidace nehospodárných podniků. Redukce přílivu peněz podnikům by umožnila snížit tempo růstu mezd, ovšem za cenu vyšších sociálních nákladů ve formě nezaměstnanosti (konkurzy, propuštění zbytných zaměstnanců).

Vývoj měnového kurzu působí na inflaci mnoha způsoby. Působení může být velmi významné především v malé otevřené ekonomice, jako je Česká republika. Znehodnocení měny se bezprostředně projeví v růstu korunových cen dováženého zboží, které je součástí spotřebního koše, což zvýší i CPI. Dojde rovněž k růstu korunových cen importovaných surovin, strojů a jiných vstupů výroby, takže se s určitým časovým odstupem zvýší i domácí výrobní ceny. Inflačně působí i nevyrovnaná struktura platební bilance.

Kurz koruny vůči měnovému koši se od roku 1991 do února 1996 pohyboval v úzkém fluktuačním pásmu $+ -0,5 \%$, a působil tedy naopak jako cenový stabilizátor. V únoru 1996 bylo však fluktuační pásmo rozšířeno až na $+ -7,5 \%$ a v květnu 1997 byl pevný kurz v důsledku spekulativního útoku na korunu zcela opuštěn a nahrazen řízeným floatingem. Možnost vlivů kursových změn na ceny dovážených statků je tedy pro českou ekonomiku poměrně novým faktorem. V nedávné době například inflačně působil pokles koruny vůči americkému dolaru, který zvedá korunové ceny dovážených surovin. Recesnímu vlivu takovéto změny cenové struktury je opět možné se vyhnout expanzivní monetární politikou, za cenu vyššího růstu množství peněz a tím i inflace.

Inflační dopady existovaly ovšem i v případě pevného kurzu. Při úzkém flukтуаčním pásmu koruny do února 1996 byla výrazně omezena autonomie monetární politiky ČNB. Na příliv zahraničního kapitálu musela ČNB reagovat nákupem deviz, čímž zvyšovala peněžní zásobu. Růst peněžní zásoby v tomto období údajně opakovaně překračoval původní cíle ČNB.

Výše uvedené faktory inflace jsou takového druhu, kdy se centrální banka snaží zabránit negativním dopadům určitého makroekonomického jevu na ekonomiku monetární akomodací za cenu růstu peněžní zásoby.

4. VÝVOJ INFLACE V OBDOBÍ 1999 – 2001:

• Rok 1999:

Rok 1999 je druhým rokem uplatňování režimu inflačního cílování. V jeho rámci je měnová politika přímo orientována na dosažení svého zásadního cíle, tj. cenové stability. Když budeme konkrétní, tak to pro podmínky české ekonomiky znamená dosažení nízkoinflačního prostředí, který splňuje kritéria pro začlenění do Evropské měnové unie. Toto je základní cíl, který je však realizovatelný pouze postupně. Naplnění tohoto cíle ČNB situuje do období let 2005 – 2006.

K orientaci měnové politiky byly stanoveny postupové cíle. Pro stávající etapu inflačního cílování v české ekonomice je směrodatný cíl pro konec roku 2000, který byl stanoven na konci roku 1997. Index čisté inflace pro konec roku 2000 míří v současné etapě ke spodní mezi cíleného intervalu 3,5 – 5,5 %. Přes velmi nestabilní vnější prostředí a řadu exogenních šoků je tak vývoj inflace v souladu se střednědobými záměry měnové politiky.

Index meziroční čisté inflace dosáhl v prosinci 1999 1,5 %, což bylo 2,5 % pod dolní hranici cíleného intervalu.

Rok 1999 nastartoval dezinflační vývoj v české ekonomice. Míra inflace prudce meziročně poklesla na 2,1 % zejména pod vlivem monetární a fiskální restrikce, která snížila domácí poptávku.

V roce 1999 se dynamika nominálních i reálných průměrných mezd udržovala na poměrně vysoké úrovni, a to i přes růst nezaměstnanosti, stagnaci HDP a prudký pokles míry inflace. Nominální průměrná mzda v národním hospodářství vzrostla v roce 1999 meziročně na 8,2 %. Na tomto vývoji se podílela zejména nepodnikatelská sféra, kde nominální mzdy vzrostly meziročně o 13,1 %. Reálná průměrná mzda zaznamenala proti roku 1998 významný nárůst, když meziročně vzrostla o 6 %, což lze částečně vysvětlit nízkou mírou inflace v tomto roce. Růst reálných mezd byl však rychlejší než

růst produktivity práce. Na růstu reálných průměrných mezd se opět nejvíce podílela nepodnikatelská sféra (růst o 10,8 %).

Produktivita práce se v roce 1999 dostala ze záporných čísel a vzrostla meziročně o 2,9 %. Avšak nadále přetrvával předstih růstu reálné a nominální mzdy před produktivitou práce. Pozitivně se vyvíjela produktivita práce v průmyslu. Můžeme tedy říct, že vývoj mzdových nákladů, produktivity práce a mezd nebyl v tomto roce hlavní příčinou vývoje inflace.

Důležitým faktorem, který působil v roce 1999 na vývoj míry inflace a na ceny průmyslových výrobců, byl vývoj cen dovážených surovin. Příznivý vývoj dovozních cen energetických surovin (zejména ropy), doprovázený relativně stabilním vývojem kurzu koruny a malou domácí poptávkou, byl pozitivním faktorem pro vývoj cen v prvním pololetí roku 1999.

V prvním čtvrtletí 1999 pokračoval proces desinflace započatý v roce 1998. Příznivý cenový vývoj se projevil v poklesu cenových indexů, které dosáhly nejnižších hodnot od počátku transformace. Zároveň docházelo k dalšímu poklesu agregátního výstupu a růstu nezaměstnanosti. V tomto období činila míra nezaměstnanosti 8,4 %, což je nejvyšší hodnota od začátku transformace. Oproti konci roku 1998 došlo ke snížení meziroční míry spotřebitelských cen na 2,5 % a ke snížení míry inflace na 8 %. K utlumení inflace přispívaly nízké ceny surovin na světových trzích, doznívání vlivu apreciovaného kurzu koruny a pokračující pokles cen na trhu potravin. Snižující se dynamika poptávky bránila výraznějšímu prosazování nákladových inflačních tlaků.

Ve druhém čtvrtletí 1999 dále pokračoval pokles meziroční inflace. Po jejím výraznějším snížení v předchozích čtvrtletích se však tento pokles výrazně zbrzdil a inflace se postupně stabilizovala na nízkých úrovních. Tento průběh charakterizuje jak vývoj čisté inflace, tak i vývoj indexu spotřebitelských cen. Ve výhledu do konce roku 1999 a v roce 2000 bude inflace mírně narůstat.

Vývoj cen potravin, který nejvýrazněji přispěl k poklesu inflace byl ovlivňován dovozem dotovaných potravin ze zemí EU, relativní domácí nadvýrobou a také velkými

změnami v tržní struktuře maloobchodu. V kratším časovém horizontu působily na zpomalení tempa poklesu cenových indexů též růst cen surovin a energetických zdrojů. Uvedený makroekonomický vývoj bude dále tlumit nákladové cenové tlaky generované současným růstem mzdových nákladů a růstem dovozních cen v souvislosti s vývojem cen komodit na světových trzích. Nákladové mzdové inflační tlaky se budou v delším časovém horizontu snižovat především v souvislosti s růstem produktivity. V důsledku probíhající dlouhodobé restrukturalizace bude hospodářské oživení doprovázeno růstem nezaměstnanosti.

Ve třetím čtvrtletí 1999 se zastavil pokles meziroční inflace. Cenový růst se postupně stabilizoval na nejnižších hodnotách od počátku transformace. Hodnota meziročního růstu spotřebitelských cen se dostala pod úroveň 1,5 % a míra inflace se snížila na 3,4 %. V tomto období došlo k hospodářskému oživení, vyjádřeného mírným růstem HDP. K tomu přispělo zejména zlepšení čistých exportů a růst spotřeby domácností. Trend růstu míry nezaměstnanosti přetrvával. Na trhu práce se však objevily nové tendence.

V průběhu čtvrtého čtvrtletí 1999 došlo ke změně trendu cenového vývoje. Dlouhodobější tendence růstu spotřebitelských cen byla vystřídána mírnou akcelerací inflace. Meziroční růst spotřebitelských cen vzrostl na 2,5 %. Nadále však pokračoval trend poklesu průměrné míry inflace.

Zrychlení meziročního růstu spotřebitelských cen bylo důsledkem vývoje čisté inflace, ale vývoj regulovaných cen k jeho zrychlení nepřispěl.

V prosinci došlo opět ke zvýšení nezaměstnanosti a to na hodnotu 9,4 %. Tento nárůst je důsledkem sezónních vlivů.

• **Rok 2000:**

Vývoj základních cenových ukazatelů v roce 2000 se vyznačuje mírným cenovým nárůstem, přičemž pokračují některé negativní tendence z konce roku 1999. Z hlediska nákladových impulsů lze celkově toto období charakterizovat těmito vlivy:

- Nepříznivý vývoj cen energetických surovin (zejména ropy) na světových trzích.
- Trend posilování amerického dolaru proti české koruně, což zesiluje výše uvedený nepříznivý vývoj dovážených vstupů (růst dovozních cen).
- Nepříznivý vývoj cen potravin ve srovnání s minulým rokem.

Rok 2000 se tak vyznačuje zesilováním inflačních tlaků z nákladové strany. Příznivý inflační vývoj v roce 1999, který byl charakteristický výjimečně nízkou inflací, se ukázal jako přechodný. Je zjevné, že inflační vývoj v ČR do značné míry souvisí přímo s vývojem cen na světových trzích nebo zprostředkovaně s vývojem měnového kurzu.

V průběhu prvního čtvrtletí tohoto roku pokračoval trend postupného růstu meziroční spotřebitelské inflace. Růst spotřebitelských cen se zrychlil o 1,3 procentního bodu na 3,8%. Toto pokračující oživení růstu spotřebitelských cen se promítlo i do hodnot míry inflace. Růst spotřebitelských cen byl v převážné míře ovlivněn zrychlením meziročního růstu regulovaných cen.

Ve druhém čtvrtletí 2000 inflace mírně rostla. Celková inflace vyjádřená meziročním přírůstkem indexu spotřebitelských cen se zvýšila o 0,3 procentního bodu. Zvýšení růstu zaznamenaly regulované ceny. Jejich růst se zrychlil o 0,5 procentního bodu. Toto zrychlení růstu regulovaných cen bylo důsledkem zvýšení cen tepla, vodného a stočného v dubnu 2000 a zvýšení jízdného na železnici v červnu 2000.

Ekonomický vývoj ve třetím čtvrtletí se vyznačoval pokračujícím hospodářským oživením, mírným zrychlením čisté inflace a prohlubováním deficitu obchodní bilance v nominálním vyjádření, zapříčiněným především externími cenovými faktory. Růst cen energetických surovin umocňovaný deprecací koruny vůči americkému dolaru vedl k posilování nákladových inflačních tlaků. Vzrostly také ceny potravin, do nichž se promítal růst cen zemědělských výrobců. Celková meziroční inflace v tomto čtvrtletí stagnovala. Dvě hlavní složky indexu spotřebitelských cen se však vyvíjely protichůdně.

Meziroční růst spotřebitelských cen se ve čtvrtém čtvrtletí 2000 stabilizovala na úrovni kolem 4 %. Míra inflace se během tohoto čtvrtletí mírně zvýšila na 3,9 %. Do cenového vývoje se promítla stabilita makroekonomického rámce, který lze charakterizovat především pokračujícím mírným růstem poptávky, příznivým vývojem mezd a jednotkových mzdových nákladů a konečně nominální i reálnou aprecií kurzu Kč/EUR a méně výrazně i efektivního kurzu. Ke stabilizaci cenového vývoje přispěl dále silně konkurenční trh, zejména v segmentu obchodovatelných komodit. Na příznivém inflačním vývoji se konečně podílely i klesající nákladové tlaky, vyplývající z dovezené inflace, zejména v důsledku vývoje cen ropy na světových trzích.

• Rok 2001:

Pro prosinec 2001 byla cílová inflace stanovena na úrovni 2 % až 4 %. V tomto roce míra inflace dále narůstala. Ve srovnání s rokem 2000 byl zaznamenán její nárůst ve výši 4,7 %. Cenový vývoj byl neurovnaný. Na vzestup inflace působil především nárůst vyplývající z deregulace cen nájemného, elektřiny a plynu, dopravy, pošt a telekomunikací, výrazně se také zvýšily ceny potravin. Vývoj cen výrobců, až na ceny zemědělské, byl vcelku pomalejší než vývoj cen spotřebitelských. Rychlejší cenový vzestup spotřebitelských cen šel především ve prospěch distributorů zboží a služeb.

Cenová hladina v ČR dosáhla v roce 2001 zhruba 40 % průměrné cenové hladiny v EU, což je méně, než odpovídá rozdílu v ekonomické rovní, neboť naše domácí ekonomika dosahovala 62 % úrovně EU. Větší míru souladu mezi ekonomickou a cenovou úrovní měly Maďarsko a Polsko, jejichž cenové hladiny v roce 2001 dosáhly 47 % resp. 56 % úrovně EU. Mezi hlavní příčiny existence mezery mezi cenovou hladinou a ekonomickou úrovní ČR lze zařadit především nižší úroveň mezd (cca 1/5 úrovně EU) a cen domácích zdrojů, přetrvávající regulace cen, jejichž náprava probíhá pozvolně.

Vývoj inflace byl v prvním čtvrtletí 2001 stabilizovaný. Meziroční růst spotřebitelských cen se opět pohyboval na úrovni kolem 4 %. Míra inflace se mírně zvýšila a dosáhla v březnu 4 %. Ke stabilizaci inflace v tomto čtvrtletí nadále napomáhala příznivé makroekonomické prostředí – především souběh mírného růstu

domácí poptávky a silné konkurence na maloobchodním trhu, růst produktivity, příznivý vývoj mzdověnákladových inflačních indikátorů a nominální i reálná apreciace kurzu koruny vůči euru. Tyto faktory společně s oslabením vnějších nákladových impulsů přispěly k mírnému snížení hodnot čisté inflace v prvním čtvrtletí. Přestože se vliv vnějších nákladových tlaků v návaznosti na růst cen energetických surovin na světových trzích v prvním čtvrtletí ztlačil, nadále byl pro dosažený 4% meziroční růst spotřebitelských cen významný. Tyto a další inflační faktory se promítaly do jednotlivých cenových okruhů s rozdílnou intenzitou. V důsledku tohoto byl cenový vývoj v jednotlivých skupinách spotřebitelského koše nadále značně diferencovaný. Oslabující vliv vnějších nákladových impulsů byl zcela zřetelný v cenovém vývoji skupin spotřebitelského koše bezprostředně spojených s vývojem cen komodit na světových trzích. Zrychlení cenového růstu bylo naopak spojeno s nákladovými tlaky domácího původu.

Ve druhém čtvrtletí 2001 došlo k urychlení inflace. Současně se zřetelně zvýšilo tempo růstu peněžní zásoby. Zveřejněné údaje o vývoji strany nabídky indikovaly lepší než na počátku roku očekávanou výkonnost české ekonomiky. Revidované údaje o růstu HDP na první čtvrtletí a vývoj výše uvedených indikátorů ve druhém čtvrtletí svědčí o tom, že by tempo hospodářského růstu v roce 2001 mohlo být vyšší, než se ČNB dříve domnívala. Za další podstatné faktory ve sledovaném období lze označit pokles míry nezaměstnanosti, posilování kurzu koruny vůči euru, příliv zahraničních investic a tendence k deficitům jak na běžném účtu platební bilance, tak ve veřejných financích. Meziroční růst spotřebitelských cen se oproti hodnotám, na nichž se stabilizoval v předchozích několika čtvrtletích, začal ve druhém čtvrtletí zvyšovat. Nárůst celkové a čisté inflace byl tažen vysokým růstem cen v několika málo skupinách spotřebního koše. Za neobvykle vysokým růstem cen potravin stál především nákladový faktor v podobě akceleračního růstu cen zemědělských výrobců. Poměrně rychlý růst cen byl zaznamenán také ve skupině rekreace a kultura. Ve vývoji regulovaných cen nedošlo k žádným významnějším změnám.

Ve třetím čtvrtletí 2001 došlo v české ekonomice ke korekcím některých trendů z předchozích čtvrtletí. Došlo ke zpomalení tempa inflace a téměř se zastavil meziroční

pokles míry nezaměstnanosti. Řada dalších tendencí z druhého čtvrtletí však byla potvrzena. Většina údajů z nabídkové strany ekonomiky ukazovala na pokračující hospodářský růst, vzrostla také zaměstnanost, peněžní zásoba se nadále zvyšovala poměrně vysokými tempy, neustával příliv zahraničních investic. Zvyšování tempa inflace se zastavilo a došlo k jeho zřetelnému poklesu. Protiinflačně působil vývoj kurzu koruny vůči euru a zejména vývoj cen ropy na světových trzích. Protiinflačním směrem působily především některé domácí nákladové faktory.

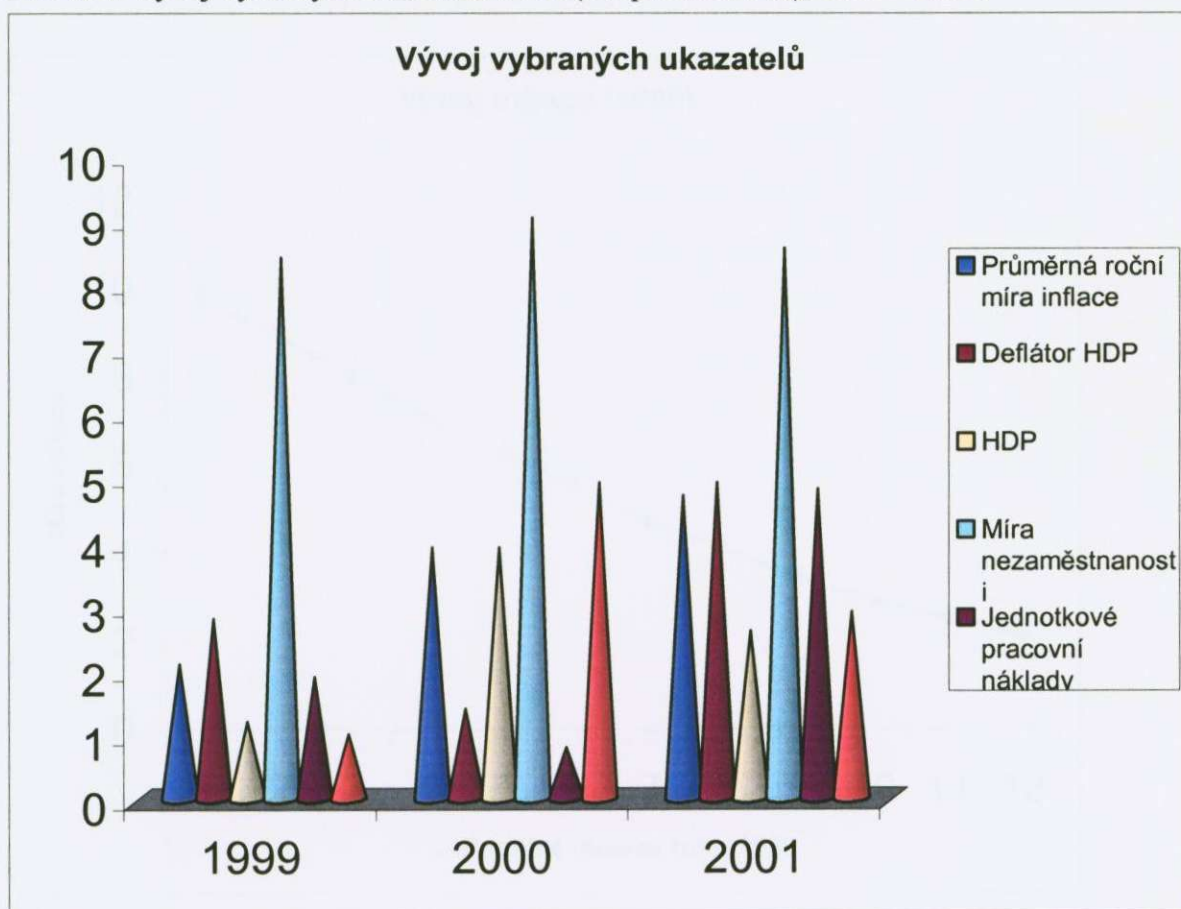
Ve čtvrtém čtvrtletí 2001 se v české ekonomice prosazovaly příznivé trendy posilující cenovou stabilitu. Pokračoval pokles inflace a mírně se snížilo tempo růstu peněžní zásoby. V tomto čtvrtletí se také postupně zastavil meziroční pokles míry nezaměstnanosti. Došlo rovněž k razantní apreciaci kurzu koruny vůči euru. Meziroční růst spotřebitelských cen se dále zpomalil. Tím byl ukončen několikaměsíční výkyv vyvolaný přechodným urychlením růstu cen v omezeném počtu položek spotřebního koše, a to především ve skupinách cen potravin a rekreací. K poklesu inflace v posledních měsících roku 2001 však významně přispěl také bezinflační vliv nákladových faktorů. K nim patřilo zejména postupné zpomalování meziročního růstu cen ropy, posilování koruny vůči euru i dolaru a slábnutí nákladových tlaků na ceny potravin.

Tabulka 4.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %), 1999 – 2001:

	1999	2000	2001
Průměrná roční míra inflace	2,1	3,9	4,7
Deflátor HDP	2,8	1,4	4,9
HDP	1,2	3,9	2,6
Míra nezaměstnanosti	8,4	9,02	8,54
Jednotkové pracovní náklady	1,9	0,8	4,8
Ceny průmyslových výrobců	1,0	4,9	2,9

Zdroj: Vlastní tvorba z údajů ČSÚ, www.czso.cz, makroekonomické údaje.

Graf 4.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %), 1999 – 2001:

Zdroj: Tabulka 4.1, vlastní tvorba.

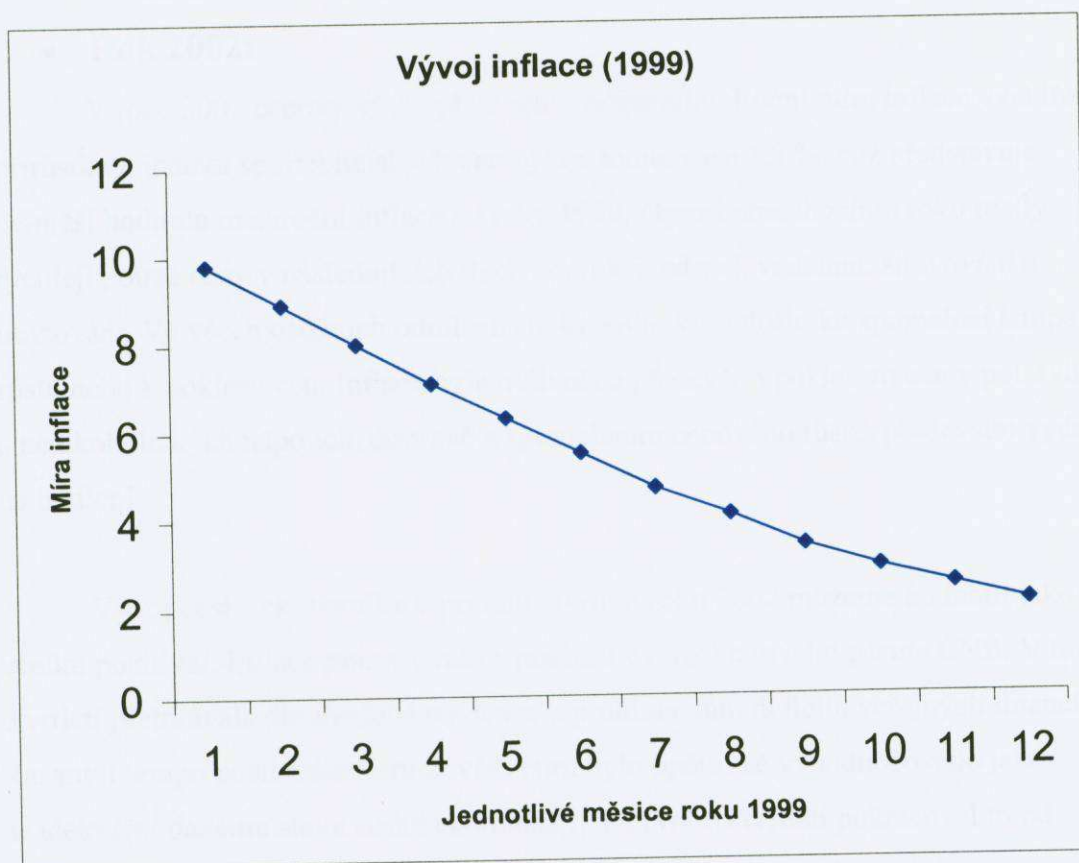
V roce 1999 se inflace vyvíjela zajímavým způsobem. V lednu činila 9,8 % a postupně klesala až na 2,1 % v prosinci. Proto bych chtěla uvést tabulku a graf, jak to v jednotlivých měsících tohoto roku vypadalo.

Tabulka 4.2.: Vývoj inflace v jednotlivých měsících roku 1999...

Ukazatel	Skutečnost											
	1/99	2/99	3/99	4/99	5/99	6/99	7/99	8/99	9/99	10/99	11/99	12/99
Míra inflace (roční klouzavý průměr)	9,8	8,9	8,0	7,1	6,3	5,5	4,7	4,1	3,4	2,9	2,5	2,1

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, zpráva o inflaci říjen 1999 (strana 7) a zpráva o inflaci leden 2000 (strana 11).

Graf 4.2.: Vývoj inflace v jednotlivých měsících roku 1999:

Zdroj: Tabulka 4.2, vlastní tvorba.

5. VÝVOJ INFLACE V OBDOBÍ 2002 – 2005:

• Rok 2002:

V roce 2002 cenový vývoj překvapil i odborníky. Roční míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen byla v tomto roce 1,8 %, což představuje nejnižší hodnotu meziroční inflace od roku 1990. Oproti předchozímu roku rostly rychleji pouze ceny v následujících třech oddílech: zdraví, vzdělání, stravování a ubytování. Ve všech ostatních oddílech spotřebního koše došlo ke zpomalení tempa růstu nebo k poklesu cen. Inflace byla ovlivněna především poklesem cen v potravinách a nealkoholických nápojích, dopravě a zpomalením cenového růstu, především výdajů na bydlení.

Vývoj české ekonomiky v prvním čtvrtletí roku 2002 můžeme hodnotit jako vcelku pozitivní. Inflace pokračovala v poklesu v rámci cílového pásma ČNB. V tomto čtvrtletí přetrvávala dlouhodobá tendence k prohlubování deficitu veřejných financí. Razantní tempo posilování koruny vůči euru bylo opětovně vyhodnocováno jako neadekvátní danému stavu české ekonomiky. V prvním čtvrtletí pokračoval trend snižování inflace. Tento vývoj byl výsledkem nižšího růstu regulovaných cen na počátku roku a desinflačního působení nákladových faktorů. Vliv klesajících dovozních cen surovin, zejména ropy, byl umocněn apreciací kurzu koruny jak vůči euru, tak dolaru. Vyšší růst cen potravin v průběhu prvního čtvrtletí měl jen krátkodobý charakter. Zpomalující se meziroční růst spotřebitelských cen byl potvrzením trendu postupného sbližování tempa růstu cen v ČR s vývojem v eurozóně.

Nový systém cílování inflace v ČNB vychází pro roky 2002 – 2005 z inflačního cíle pro celkovou inflaci stanoveného v podobě průběžně klesajícího pásma. To umožňuje sledovat plnění inflačního cíle nejen ke konci roku, jak bylo obvyklé v předchozím systému cílování prosincové čisté inflace, ale i v průběhu roku. V prvním čtvrtletí byl inflační cíl plněn, když meziroční růst spotřebitelských cen vzrostl z lednových 3,7 % na 3,9 % v únoru, aby se v březnu vrátil zpět na lednovou úroveň 3,7 %.

Vývoj domácí ekonomiky ve druhém čtvrtletí 2002 lze stručně charakterizovat jako pokračující mírný ekonomický růst doprovázený desinflačním vývojem cenových indexů. Inlace pokračovala v poklesu a na konci čtvrtletí se dostala pod cílové pásmo. Meziroční růst spotřebitelských cen se v tomto čtvrtletí výrazně snížil. Prudké snížení inflace bylo v rozhodující míře ovlivněno výraznou změnou dynamiky cenového růstu poměrně úzké skupiny položek, a to potravin, pohonných hmot a rekreací. Růst regulovaných cen se v důsledku mimořádných úprav cen některých položek také znatelně zmírnil a rovněž přispěl ke snížení inflace. Desinflační vývoj vnějších faktorů a především posilování kurzu koruny se odrazily i ve vývoji cen dalších složek spotřebitelského koše.

Ve třetím čtvrtletí 2002 se vývoj naší ekonomiky zásadně neodlišoval od jejího vývoje od počátku roku. Inlace dále klesala a pohybovala se pod dolní hranicí cílového pásma. Na zpomalení inflace se podílely zejména ceny potravin, dovozní ceny a meziroční apreciacie kurzu koruny. Ke snížení inflace rovněž vedlo další zpomalení meziročního růstu regulovaných cen a cen ostatních neobchodovatelných položek, kde se bezinflačně projevilo zejména nižší sezónní zvýšení cen zahraničních rekreací ve srovnání s předcházejícím rokem.

V posledním čtvrtém čtvrtletí 2002 setrvala inflace na velmi nízkých hodnotách a pohybovala se opět pod cílovým pásmem. V tomto čtvrtletí byly učiněny důležité kroky týkající se začleňování ČR do evropských struktur a konsolidace veřejných financí, tj. v oblastech, které budou zásadním způsobem ovlivňovat domácí cenový a hospodářský vývoj ve střednědobém a delším časovém horizontu. Meziroční růst spotřebitelských cen byl stabilní. Pohyboval se na rekordně nízké úrovni. Cenový vývoj byl ovlivňován opět poklesem cen potravin a dovozních cen. V desinflačně působícím vývoji dovozních cen se promítal meziroční pokles cen surovin (obzvláště energetických), nízká cenová dynamika v zemích hlavních obchodních partnerů a pokračující meziroční apreciacie kurzu koruny. Svým dílem přispělo také další zpomalování meziročního růstu regulovaných cen způsobené především snížením cen zemního plynu pro domácnosti.

- **Rok 2003:**

Českou ekonomiku v tomto roce můžeme označit jako nízkoinflační. Projevuje se zde pozitivní vliv režimu cílování inflace, který usměrňuje inflační očekávání ekonomických subjektů. Hladina spotřebitelských cen byla v tomto roce téměř stabilní. Míra inflace dosáhla v tomto roce jen 0,1 %. Stabilita cen byla způsobena především faktory nákladového charakteru. Proti cenovému růstu působil pokles cen potravin i dovozních cen při silném zpevnění koruny proti dolaru a silná konkurence na tuzemském spotřebitelském trhu. Cenový vývoj byl také ovlivněn skutečností, že ekonomika se již delší dobu nachází pod svým potenciálem. V závěru roku však vliv těchto faktorů odezníval. Začalo se projevovat meziroční znehodnocení směnného kurzu vůči euru a došlo k obratu ve vývoji cen zemědělských prvovýrobů, který našel odezvu zejména v cenách potravin rostlinného původu.

Nízká inflace a nevýrazný růst ekonomiky zůstávaly hlavními atributy vývoje české ekonomiky i v prvním čtvrtletí roku 2003. Inflace poklesla do záporných hodnot a nacházela se nadále pod cílovým pásmem. Prohlubující se nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou nadále zůstával dominantním faktorem ovlivňujícím vývoj nezaměstnanosti a mezd. Spotřebitelské ceny v meziročním vyjádření poklesly ve všech třech měsících tohoto čtvrtletí shodně o 0,4 %. Dominantním faktorem cenového vývoje zůstával meziroční pokles cen potravin, který odrážel přetrvávající přetlak na trhu zemědělských komodit v ČR i v zahraničí. K meziročnímu poklesu spotřebitelských cen nadále významně přispívaly také dovozní ceny. Oživování růstu cen surovin a komodit na světových trzích se zatím nestačilo plně projevit, vedlo pouze k určitému zmírnění meziročního poklesu dovozních cen. Vývoj spotřebitelských cen byl významnou měrou ovlivněn rovněž novým fenoménem v podobě meziročního poklesu regulovaných cen. Příspěvek regulovaných cen je tak hluboko pod předpokládanou úrovní při stanovení inflačního pásma.

Inflace spotřebitelských cen dosahovala i ve druhém čtvrtletí 2003 velmi nízkých hodnot. Ve srovnání s předchozím obdobím však došlo k obratu, když v květnu inflace po čtyřech měsících opustila záporné hodnoty. Přesto se ale nacházela stále hluboko pod cílovým pásmem. Sezónně očištěná míra nezaměstnanosti se v tomto čtvrtletí dále

zvýšila. Meziroční růst spotřebitelských cen se v průběhu druhého čtvrtletí postupně mírně zrychloval. Na zvýšení inflace působilo především výrazné zpomalení meziročního poklesu cen potravin odrážející změny v cenovém vývoji v celém produkčním a zpracovatelském řetězci agrárních komodit. Stejným směrem působil obrát ve vývoji regulovaných cen, který byl způsoben především růstem cen zemního plynu. Dezinflačně naopak nadále působil meziroční pokles dovozních cen odrážející pokles rostoucích cen energetických surovin a meziroční apreciaci kurzu koruny k dolaru.

Nízkoinflační vývoj ekonomiky přetrvával i ve třetím čtvrtletí 2003. Meziroční inflace spotřebitelských cen se pohybovala kolem nulové hranice a nadále se nacházela hluboko pod cílovým pásmem. Přetrvávající nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou zůstával nadále hlavním faktorem působícím na vývoj nezaměstnanosti a mezd. Meziroční inflace spotřebitelských cen ve třetím čtvrtletí byla ve srovnání s předchozím čtvrtletím mírně nižší, přestože se zmírnilo bezinflační působení cen potravin a obnovil se meziroční růst dovozních cen odrážející zejména růst cen energetických surovin na světových trzích a odeznívající meziroční apreciaci kurzu koruny. Vzhledem k obvyklému zpoždění se však mírně protiinflační vliv těchto faktorů ve vývoji spotřebitelských cen dosud neprojevil. K nižší inflaci přispělo také zmírnění meziročního růstu regulovaných cen a cen neobchodovatelných komodit.

Meziroční růst spotřebitelských cen ve čtvrtém čtvrtletí 2003 se oproti předchozímu čtvrtletí zvýšil. Inflace však přesto zůstávala poměrně nízká a nacházela se stále výrazně pod cílovým pásmem. Vývoj nezaměstnanosti a mezd byl ovlivňován především přetrvávajícím nesouladem mezi poptávkou po práci a její nabídkou, který se v tomto čtvrtletí dále prohloubil. Inflace se znatelně odrazila od nulové hranice, kolem které se pohybovala v předchozím čtvrtletí. V říjnu spotřebitelské ceny meziročně vzrostly o 0,4 %, v listopadu a prosinci pak shodně o 1 %. Ke zrychlení inflace přispělo převážně oživení růstu tržních cen a v jejich rámci především cen potravin, které od počátku roku 2003 až do září meziročně klesaly. Tržní ceny nepotravinářských komodit vykazovaly pouze velmi mírný meziroční růst, neboť růst cen neobchodovatelných

položek byl v převážné míře kompenzován pokračujícím poklesem cen obchodovatelných položek.

• Rok 2004:

Po předchozím postupném návratu inflace z nízkých hodnot do blízkosti cílového pásma ČNB bylo v prvním čtvrtletí 2004 v souladu s očekáváními ČNB dosaženo dolní hranice tohoto pásma. Přetrvávající nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou, který se v závěru roku 2003 a v prvním čtvrtletí 2004 dále prohloubil, zůstával nadále klíčovým faktorem ovlivňujícím vývoj nezaměstnanosti a mezd. Spotřebitelské ceny v prvním čtvrtletí 2004 meziročně vzrostly o 2,3 % v lednu i v únoru a o 2,5 % v březnu. Cenový vývoj byl významně ovlivněn změnami v oblasti nepřímých daní. Tyto změny se promítly do růstu regulovaných cen, jejichž příspěvek k inflaci byl v tomto období největší, a dále do cen pohonných hmot a neobchodovatelných ostatních položek. Dopad těchto změn do cen potravin se v důsledku předzásobení maloobchodních prodejců tabákovými výrobky a lihovinami v prvním čtvrtletí neprojevil. Ceny potravin však přesto k růstu spotřebitelských cen v tomto období významně přispívaly. Důvodem bylo promítání rychlého růstu cen zemědělských výrobců způsobeného nepříznivými klimatickými podmínkami v průběhu minulého roku.

Mírné zrychlení meziročního růstu spotřebitelských cen v průběhu druhého čtvrtletí 2004 vedlo po zhruba dvou letech k návratu inflace do cílového pásma. Vývoj nezaměstnanosti a mezd byl nadále určován především přetrvávající převahou nabídky práce nad poptávkou zaměstnavatelů. Inflace se ve druhém čtvrtletí 2004 dále mírně zvýšila. Meziroční růst spotřebitelských cen se opět zrychlil a postupně se přibližoval tříprocentní hranici. Zrychlení inflace bylo především výsledkem výrazného zvýšení cen pohonných hmot, které odráželo růst cen ropy na světových trzích, a pokračujících daňových úprav. Vedle obousměrných úprav daně z přidané hodnoty se začala do cen tabákových výrobků postupně promítat v lednu zvýšená daňová sazba.

Dne 1. května se Česká republika stala členskou zemí Evropské unie. Pro Českou republiku šlo o událost z mnoha hledisek zásadní, nicméně z hlediska vývoje

inlace ČNB neočekávala žádný významnější otřes. Výše uvedené údaje o inflaci ve druhém čtvrtletí potvrdily, že cenová stabilita nebyla přistoupením k Evropské unii ohrožena.

V souvislosti s přistoupením České republiky k Evropské unii uvádím v příloze č. 5, jak se ČNB v roce 2004 zapojila do činnosti Evropského systému centrálních bank.

Meziroční růst spotřebitelských cen se v průběhu třetího čtvrtletí 2004 pohyboval v blízkosti středu cílového pásma. Příznivý byl vývoj na trhu práce, kde došlo k dalšímu zpomalení poklesu zaměstnanosti. Mírné zvyšování inflace pozorované od jarních měsíců roku 2004 pokračovalo i v červenci a srpnu, zatímco v září se inflace poněkud snížila. K růstu inflace přispíval zpožděný vliv daňových úprav (spotřební daň na cigarety) a na rozdíl od předchozího čtvrtletí rovněž ceny potravin, jejichž vývoj byl významně ovlivňován růstem cen zemědělských výrobců a nízkou srovnávací základnou minulého roku. Vliv pokračujícího rychlého růstu cen ropy na světových trzích na domácí spotřební ceny byl tlumen meziročně pevnějším kurzem koruny k americkému dolaru a dalšími faktory. V září se inflace v důsledku poklesu cen některých potravin naopak mírně snížila.

Inflace měřená meziročním růstem spotřebitelských cen se v průběhu čtvrtého čtvrtletí 2004 nadále pohybovala poblíž středu cílového pásma.

Meziroční růst spotřebitelských cen se zpomalil a pohyboval se mírně pod tříprocentní hranicí. Říjnové zvýšení inflace bylo především důsledkem promítání vyšších cen zemního plynu a pohonných hmot do dalších cenových okruhů. Stejným směrem působil rovněž zpožděný vliv daňových úprav, který se promítal do cen některých služeb (především veřejných telekomunikačních služeb, služeb spojených s bydlením, veřejného stravování a ubytování). Zpomalení inflace v listopadu a prosinci bylo především v režii cen potravin, jejichž vývoj s určitým zpožděním odrážel výrazné zpomalování růstu cen zemědělských výrobců v průběhu druhého pololetí. Dopad vysokých cen energetických surovin a kovů na světových trzích do domácích cen byl do značné míry tlumen pevnějším kurzem koruny k americkému dolaru.

- **Rok 2005:**

Zpomalení meziročního růstu spotřebitelských cen v průběhu prvního čtvrtletí 2005 vedlo k poklesu inflace pod dolní hranici cílového pásma. Situace na trhu práce se zlepšovala. Inflace se v prvním čtvrtletí 2005 pohybovala pod dvouprocentní hranicí a ve srovnání s předchozím čtvrtletím byla o více než jeden procentní bod nižší. K výraznému zpomalení cenového růstu přispěly všechny hlavní cenové okruhy. Klesající ceny potravin odrážejí výrazný meziroční pokles cen zemědělských výrobků rostlinného původu. Dopad vysokých cen energetických surovin a kovů na světových trzích do domácích cen byl přitom nadále tlumen zpevněním kurzu koruny vůči americkému dolaru.

Meziroční růst spotřebitelských cen v závěru druhého čtvrtletí 2005 zrychlil. Inflace se však nadále pohybovala pod dolní hranicí cílového pásma. Inflace zůstávala nadále nízká, vyvíjela se však nerovnoměrně. Dubnové mírné zrychlení růstu spotřebitelských cen bylo především důsledkem výrazného meziročního zvýšení cen pohonných hmot, které bylo z větší části tlumeno pokračujícím zmírňováním růstu cen potravin. Na poklesu inflace v květnu se v hlavní míře podílelo zpomalení meziročního růstu cen služeb a cen pohonných hmot společně s nižším cenovým vlivem nepřímých daní. Jejich vliv na spotřebitelské ceny byl částečně kompenzován meziročně rychleji rostoucími regulovanými cenami. Červnové oživení inflace lze přičíst především dalšímu zrychlení meziročního růstu regulovaných cen v souvislosti s výrazným zvýšením cen telekomunikačních služeb a v menší míře rovněž nárůstu do té doby meziročně mírně klesajících cen potravin a opětovnému zrychlení růstu cen pohonných hmot.

Inflace spotřebitelských cen v závěru třetího čtvrtletí 2005 vzrostla a po osmi měsících se opět vrátila do cílového pásma. Meziroční růst spotřebitelských cen po mírném zpomalení v červenci a stagnaci v srpnu zrychlil v září o půl procentního bodu. Inflace ale i přes toto zvýšení zůstala nadále nízká. Nalézala se sice v cílovém pásmu, ale blízko jeho dolní hranice. Záříjové zrychlení meziročního růstu spotřebitelských cen bylo způsobeno především zvýšením cen pohonných hmot. Ke zvýšení inflace přispěl

také vývoj regulovaných cen, odrážející červencové zvýšení cen zemního plynu pro domácnosti. Opačným směrem působil meziroční pokles cen potravin.

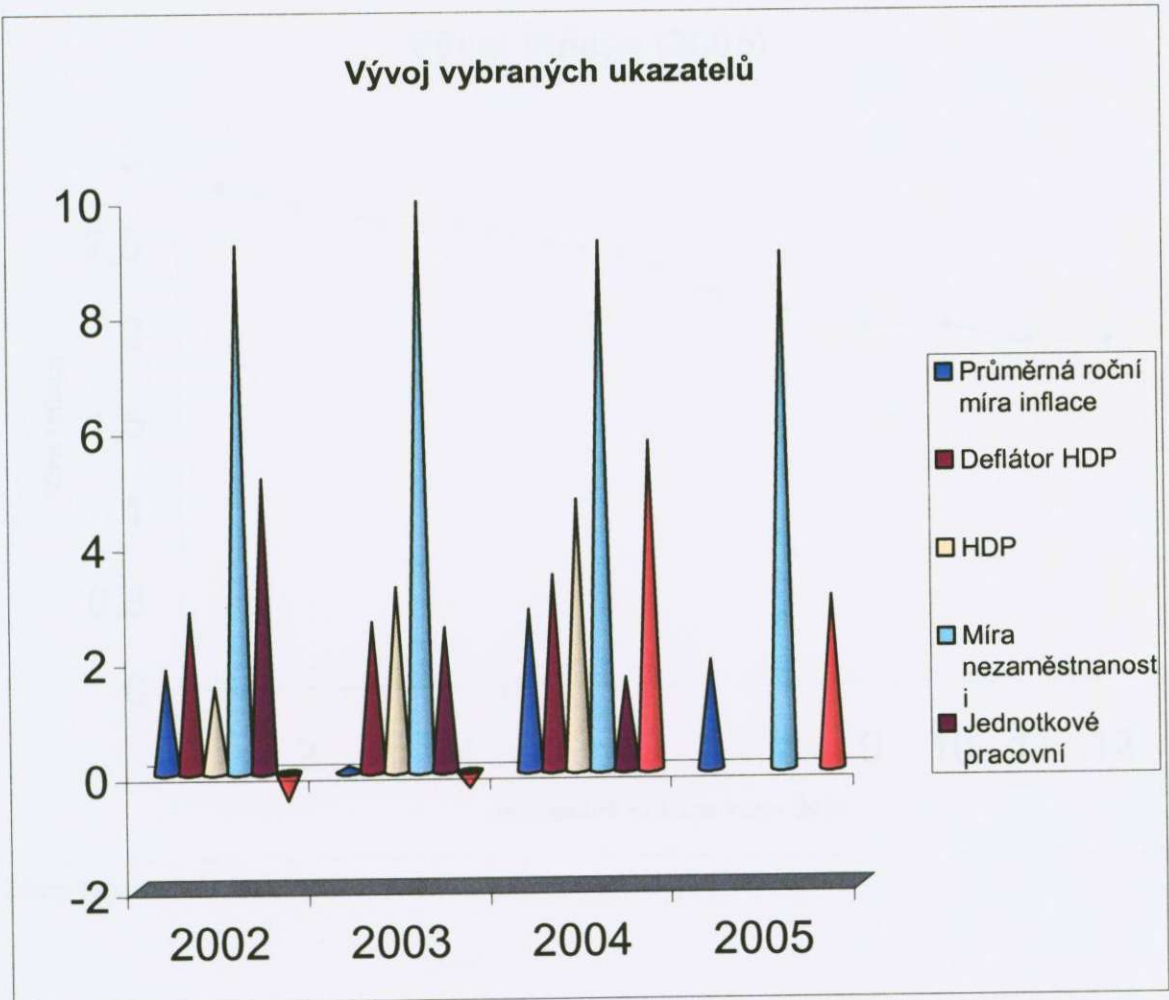
Inflace spotřebitelských cen v závěrečných dvou měsících čtvrtého čtvrtletí 2005 klesala, zůstávala však v cílovém pásmu a pohybovala se v jeho dolní polovině. Meziroční růst spotřebitelských cen po říjnovém zrychlení v dalších měsících čtvrtého čtvrtletí postupně zpomaloval. V pozadí nárůstu inflace v říjnu stálo především zvýšení cen zemního plynu a koncesionářských televizních a rozhlasových poplatků. Pokles inflace v listopadu a prosinci byl především způsoben výrazným zpomalením růstu cen pohonných hmot. V jeho pozadí stál vývoj jak ceny ropy na světových trzích, tak ziskových marží výrobců a prodejců v daném odvětví. Svým dílem přispěl i prosincový pokles cen potravin ovlivněný klesajícími cenami zemědělských výrobců a dovážených potravin a snížení cen ostatních obchodovatelných komodit v důsledku klesajících cen dovozu.

Tabulka 5.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %), 2002 – 2005:

	2002	2003	2004	2005
Průměrná roční míra inflace	1,8	0,1	2,8	1,9
Deflátor HDP	2,8	2,6	3,4	
HDP	1,5	3,2	4,7	
Míra nezaměstnanosti	9,15	9,90	9,19	8,97
Jednotkové pracovní náklady	5,1	2,5	1,6	
Ceny průmyslových výrobců	-0,5	-0,3	5,7	3,0

Zdroj: Vlastní tvorba z údajů ČSÚ, www.czso.cz, makroekonomické údaje.

Graf 5.1.: Vývoj vybraných ukazatelů v ČR (tempa růstu v %), 2002 – 2005:

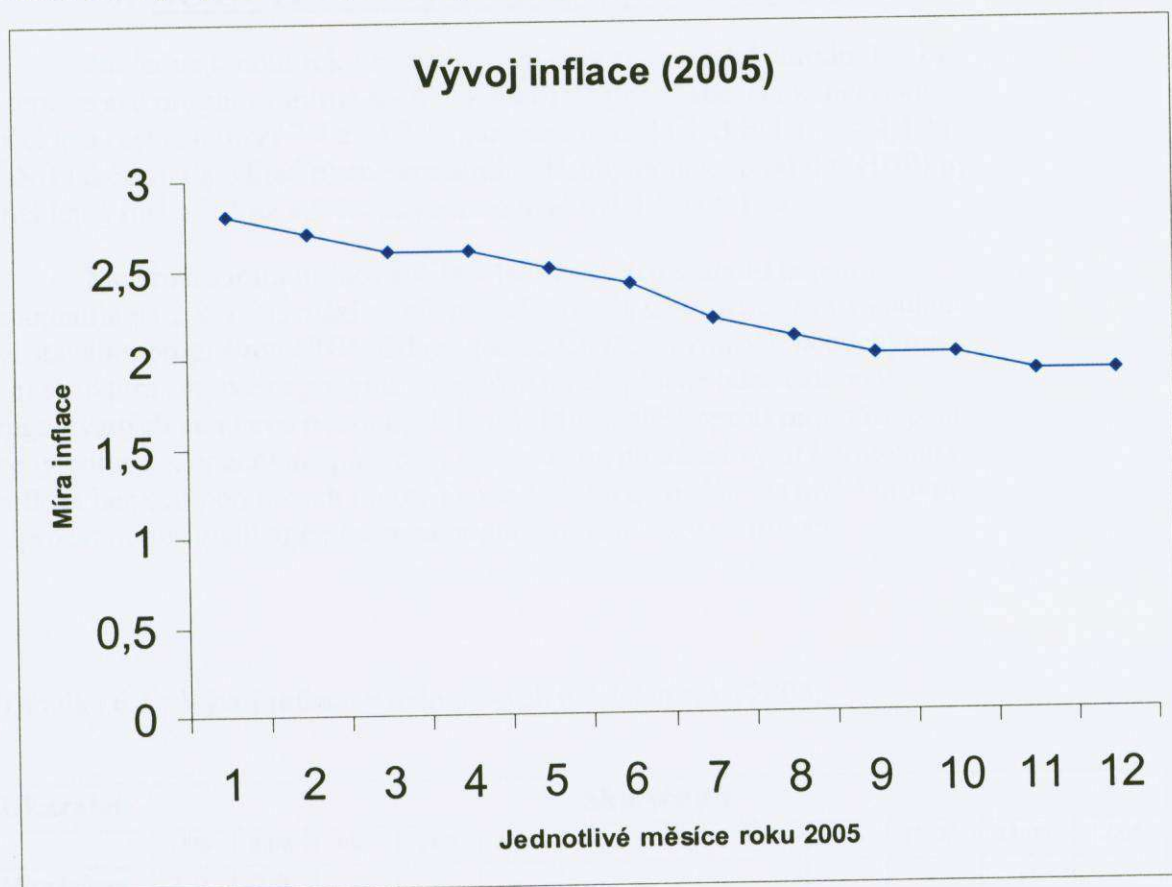
Zdroj: Tabulka 5.1, vlastní tvorba.

Tabulka 5.5.: Vývoj inflace v jednotlivých měsících roku 2005:

Ukazatel	Skutečnost											
	1/05	2/05	3/05	4/05	5/05	6/05	7/05	8/05	9/05	10/05	11/05	12/05
Míra inflace (roční klouzavý průměr)	2,8	2,7	2,6	2,6	2,5	2,4	2,2	2,1	2,0	2,0	1,9	1,9

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, zpráva o inflaci leden 2006 (strana 62).

Graf 5.5.: Vývoj inflace v jednotlivých měsících roku 2005:

Zdroj: Tabulka 5.5, vlastní tvorba.

6. SOUČASNOST (rok 2006, 1.čtvrtletí):

26. ledna tohoto roku zasedala bankovní rada České národní banky, která ve své prognóze mírně snížila odhad vývoje inflace. Na konci roku očekává růst cen mezi 2,4 až 3,8 %, původní odhad ČNB byl 3,0 až 4,4 %. ČNB také snížila odhad růstu ekonomiky. Hrubý domácí produkt (HDP) by měl letos růst o 3,3 až 4,5 %, původní odhad byl 4,6 až 5,1 %.

Meziroční míra inflace činila v lednu 2,9% a v únoru nepatrně zpomalila na 2,8%. Nachází se tak poblíž 3% cíle ČNB a zůstává v souladu se stávající prognózou ČNB. Od predikace ČNB se výrazněji neodchyluje ani struktura cenového pohybu. Prognóze téměř přesně odpovídá vývoj regulovaných cen i cen pohonných hmot. Mírně nižší oproti prognóze jsou ceny potravin, opačným způsobem však působí poněkud vyšší korigovaná inflace bez cen pohonných hmot. Ta však zůstává i nadále na nízké úrovni a prozatím nesignalizuje působení poptávkových tlaků na inflaci.

Tabulka 6.1.: Vývoj inflace v jednotlivých měsících roku 2006:

Ukazatel	Skutečnost											
	1/06	2/06	3/06	4/06	5/06	6/06	7/06	8/06	9/06	10/06	11/06	12/06
Míra inflace (roční klouzavý průměr)	2,9	2,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Zdroj: Vlastní tvorba.

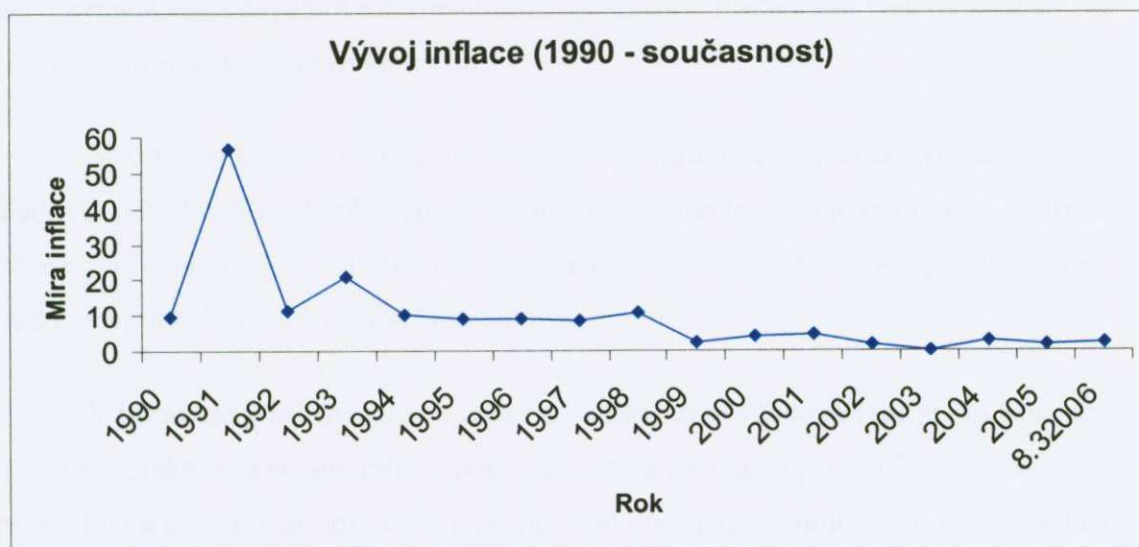
7. SHRNUTÍ:

Na závěr uvádím tabulku a graf, který shrnuje to, jak se inflace vyvíjela od roku 1990 do současnosti.

Tabulka 7.1.: Vývoj inflace od roku 1990 do současnosti:

ROK	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	8.32006
MÍRA INFLACE	9,7	56,6	11,1	20,8	10	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9	2,1

Zdroj: Vlastní tvorba, na základě výše uvedených údajů

Zdroj: Tabulka 7.1, vlastní tvorba

ZÁVĚR:

Mým úkolem bylo zpracovat dokumentační přehled inflačního vývoje v České republice od počátku 90. let do současnosti. Práci jsem rozčlenila do teoretického úvodu o inflaci a dále do jednotlivých etap. Celkem moje práce obsahuje sedm kapitol.

Nejtěžší bylo sledovat vývoj inflace od roku 1990 do roku 1997. Pro toto období jsem používala výhradně knižních zdrojů. Největší problémy jsem měla se získáváním informací o vývoji inflace za rok 1992. K tomuto roku jsem uvedla pouze to, kolik činila roční míra inflace. Od roku 1998, kdy ČNB začala vydávat rozsáhlé zprávy o inflaci, jsem neměla se získáváním informací žádné problémy. Proto tomu také odpovídá rozsah informací k jednotlivým rokům.

Sledovat inflaci za tolik let mi přišlo velmi zajímavé. Zejména v prvních sledovaných obdobích dosahovala nežádoucí výše. Vhodnými nástroji ČNB a vlády se však v posledních letech stabilizovala na přijatelné úrovni, což je velmi pozitivní pro budoucí vývoj ekonomiky v České republice.

V první kapitole, úvodu se snažím vysvětlit, co to vůbec inflace je, jaký má na nás dopad, jaké jsou stupně inflace podle její závažnosti, a co je to inflace tažená poptávkou a tlačena náklady. Dále jsem považovala za nutné zmínit se o vývoji států a jejich ekonomik a tvorbě peněz vůbec. Tato subkapitola, kterou jsem nazvala „Inflace a její dějiny“, je zvláštní tím, že se v ní dozvídáme o ekonomickém myšlení starém jako lidstvo samo.

V dalších kapitolách se už věnuji samotnému vývoji inflace v České republice. Ve druhé kapitole rozebírám vývoj inflace na začátku transformace, tj. od roku 1990 do roku 1993. V tomto období proběhla v Československu deregulace a liberalizace cen, která uvedla do chodu rozsáhlé cenové pohyby. Jejím smyslem bylo zejména obnovit původní funkci cen a odstranit inflační převis. Podle mého názoru měl vývoj inflace v tomto období zajímavý průběh. V roce 1990 se inflace pohybovala na 9,7 %, další rok stoupla o téměř 47 % na 56,6 %, v roce 1992 potom opačně opět poklesla o více než 45 % na 11,1 % a v posledním roce tohoto období stoupla o 9,7 % na 20,8 %.

Do třetí kapitoly jsem zahrnula období od roku 1994 do roku 1998. V tomto období se inflace pohybovala v průměru na úrovni 10%. V roce 1998 stanovila ČNB jako rámec pro měnovou politiku přijmout cílování inflace. Proto jsem považovala za nutné zmínit se o tom, co je to cílování inflace, jaké jsou inflační cíle a prognóza ČNB.

Vývoji inflace od roku 1999 do roku 2001 se věnuje čtvrtá kapitola. Rok 1999 nastartoval dezinflační vývoj v české ekonomice. Míra inflace prudce meziročně poklesla na 2,1%. V dalších dvou letech potom inflace mírně narůstala. V roce 2000 činila 3,9% a o rok později, v roce 2001, vzrostla o necelé jedno procento na 4,7%.

Období od roku 2002 do roku 2005 rozbírám v páté kapitole. V roce 2002 cenový vývoj překvapil i odborníky. Roční míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen byla v tomto roce 1,8%, což představuje nejnižší hodnotu meziroční inflace od roku 1990. O rok později však byla míra inflace ještě nižší. Dosáhla v tomto roce pouhých 0,1%. Českou ekonomiku v tomto roce můžeme tedy označit za nízkoinflační. V dalších dvou letech inflace mírně narůstala, a to především v důsledku výrazného zvýšení cen pohonných hmot. V roce 2004 činila míra inflace 2,8% a v roce 2005 poklesla na 1,9%.

Pátá kapitola se týká současnosti. V prvním čtvrtletí tohoto roku se inflace pohybuje poblíž 3% cíle ČNB a zůstává tak v souladu se stávající prognózou ČNB.

V poslední kapitole shrnuji na základě předchozích údajů, pomocí tabulky a grafu, jak se inflace vyvíjela od roku 1990 až do současnosti.

Všechny kapitoly jsem se snažila doplnit tabulkami, grafy a také přílohami. V přílohách se věnuji například tomu, co je ČNB, co je to míra inflace a také jsem považovala za důležité uveřejnit ve své práci složení spotřebního koše.

LITERATURA:

Flammant, M.: „Inflace“, Praha, HZ, 1995.

Friedman, M.: „Svoboda Volby“, Praha, Liberální institut, 1992; „Kapitalismus a svoboda“, Praha, Liberální institut, 1994; „Za vším hledej peníze“, Praha, Liberální institut, 1997.

Helísek, M.: „Makroekonomie pro bakalářské studium“, Melandrium, Praha, 1998.

Hrnčíř, M.: „Měnová a úvěrová sféra při transformaci československé ekonomiky“, Ústředí národohospodářského výzkumu, 1991.

Mlčoch, L., Machonin, P., Sojka, M.: „Ekonomické a společenské změny v české společnosti po roce 1989, 1. vydání, Karolinum, Praha 2000.

Revenda, Z a kol. : „Peněžní ekonomie a bankovníctví“, 3. vydání Praha, Management Press, 2000, Centrální bankovníctví, 2. vydání Praha, Management Press, 2001.

Samuelson, A. P. & Nordhaus, D. W.: „Ekonomie“, Praha:, Svoboda, 1995.

Spěváček V. a kolektiv: „Transformace české ekonomiky“, Linde, Praha 2002.

Volejníková J.: „Cílování inflace v ČR“.

Internetové zdroje:

- www.cnb.cz
- www.czsu.cz
- www.mfcr.cz
- www.ihned.cz
- www.eurosskop.cz
- www.patria.cz

SEZNAM PŘÍLOH:

- 1) Česká národní banka
- 2) Seznam kategorií regulovaných cen, jenž nevstupují do čisté inflace
- 3) Nejčastěji používané míry inflace
- 4) Kvantitativní teorie peněz
- 5) ČNB se plně zapojila do práce orgánů Evropského systému
centrálních bank
- 6) Složení spotřebního koše

PŘÍLOHY:

Příloha č. 1: Česká národní banka:

Považovala jsem za nutné zmínit se o České národní bance, kterou ve své bakalářské práci téměř všude zmiňuji.

Česká národní banka je ústřední bankou České republiky, vznikla 1. ledna 1993. Jejím hlavním cílem je zabezpečovat stabilitu české měny.

Česká národní banka:

- Určuje měnovou politiku státu.
- Vydává bankovky a mince.
- Řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování ostatních bank.
- Vykonává dohled nad prováděním bankovních činností.

ČNB je povinna podávat parlamentu dvakrát ročně zprávu o měnovém vývoji v ČR a je povinna jedenkrát za tři měsíce informovat veřejnost o měnovém vývoji. Dále stanovuje úrokové sazby a podmínky obchodu. Může ostatním bankám určovat a vyhlášovat pravidla obezřetného chování a podmínky, za kterých mohou obchodovat na peněžním trhu, a určuje povinné minimální rezervy bankám.

Měnová politika ČNB:

Představuje soubor opatření, kterými stát ovlivňuje nabídku peněz. Pod pojmem nabídka peněz rozumíme celkové množství peněz v ekonomice. Množství peněz má vliv na hospodářský růst, zaměstnanost, inflaci i stav platební bilance se zahraničím.

Zvýšení nabídky peněz (zvýšení množství peněz v ekonomice):

- zvýší se poptávka po zboží,
- vyšší hospodářský růst,
- vyšší zaměstnanost,
- roste inflace.

Snížení nabídky peněz (snížení množství peněz v ekonomice):

- nižší poptávka po zboží,
- nižší hospodářský růst,
- nižší zaměstnanost,
- inflace klesá.

Základním cílem měnové politiky je udržení stability měny, aby nedocházelo ke zvyšování cenové hladiny, tzn. inflace.

Organizační struktura ČNB:

Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada. Jejími členy jsou guvernér (Zdeněk Tůma), dva viceguvernéři a další čtyři členové z řad vedoucích pracovníků. Základním článkem řízení je 20 odborů, v jejichž čele jsou ředitelé. Odborům přísluší jen výkonné činnosti (vedou účty státního rozpočtu, provádí emisní činnost a směnečné operace).

Hlavním cílem ČNB je péče o stabilitu měny (omezování inflace). Tento cíl je zakotven v Ústavě ČR. Ústava dále zaručuje nezávislost ČNB tím, že do její činnosti lze zasahovat pouze zákonem. V rozvaze ČNB jsou na straně pasiv největší položkou devizové rezervy, které jsou představovány vklady u zahraničních bank, nakoupenými

zahraničními cennými papíry a obchodovatelným zlatem umístěným v zahraničí o hmotnosti (954 049 uncí), celkové devizové rezervy státu jsou (426 498 000 Kč).

Provádění dalších činností ČNB:

Ústřední banka slouží jako banka bank. Vede účty bank, přijímá jejich vklady, poskytuje úvěry. Dále souží jako banka vlády. Dále vede příjmové a výdajové účty státního rozpočtu, může poskytovat úvěr státu. Spravuje státní dluh.

Ústřední banka reprezentuje stát na pravidelných zasedáních mezinárodního měnového fondu a světové banky. Dále oficiálně vyhlašuje kurz české měny k cizím měnám. Dále spravuje měnové rezervy ve zlatě a v devizových prostředcích.

Financování veřejného sektoru prostřednictvím státního rozpočtu:

Zahrnuje Úřad vlády ČR, Parlament České republiky, Senát, místní orgány, státní podniky, rozpočtovou a příspěvkovou sféru. Kromě výběru daní lze výdaje veřejného sektoru financovat ještě čtyřmi způsoby:

- emisí bankovek a mincí,
- půjčkami od soukromého sektoru (vydáním dluhopisu),
- zahraničními půjčkami,
- Přijetím úvěru od domácích bank.

Bankovní dohled ČNB:

Podle zákona č. 6/1993 Sb. o ČNB je požadováno na centrální bance, aby financovala všechny ostatní banky. Licence novým bankám uděluje ČNB ve spolupráci s měnovým fondem ČR. Náležitosti jsou stanoveny v opatření ČNB č. 24/1994 Sb. Podmínkou udělení licence je minimální výše základního kapitálu ve výši (500 mil. Kč). Peníze musí být složeny na účtu otevřeném u ČNB. Podíl zahraničního kapitálu v nově vznikajících bankách není limitován. V ČR existují banky i s výlučně zahraničním kapitálem (např. IC Banka, Inter Banka, Raifaisen Banka). ČNB je odpovědna za dohled nad všemi ostatními bankami v ČR. Jedná se o prověřování managementu, povolování akcionářských podílů apod. ČNB provádí regulaci bank za

účelem snížení nebezpečí morálního hazardu, protože za přítomnosti bezpečnostní sítě mají banky snahu chovat se velkoryse. Dohled banky je spojen s ohledem na ochranu vkladatelů a zajištění důvěry veřejnosti bankovnímu systému. V případě porušování předpisů ČNB přijímá nápravná opatření nebo sankce (pokuta, zákaz některých činností, aj.)

Zdroj: Vlastní zpracování

Příloha č. 2: Seznam kategorií regulovaných cen, jež nevstupují do čisté inflace:

Tato příloha odkazuje na první kapitolu (strana 1), vymezení inflace podle ČNB.

V současné době používaný spotřební koš byl sestaven na základě výběrového šetření výdajů domácností v roce 1999 a tvoří jej 775 položek, z toho neregulované ceny vcházející do výpočtu čisté inflace tvoří 658 položek a regulované ceny (kam pro jednodušší vyjadřování zařazujeme i poplatky) zbylých 117 položek. Poměr celkových vah neregulovaných cen a regulovaných cen ve spotřebním koši činí zhruba 82:18. Při výpočtu čisté inflace se vylučují tyto kategorie regulovaných cen:

	Stálá váha v %
regulované nájemné	1,9772
vodné	0,8202
odvoz odpadů	0,3029
stočné	0,2446
elektřina	3,3181
zemní plyn	1,9570
propan butan	0,0527
tepelná energie pro domácnost	3,3381
léky a výkony ve zdravotnictví	1,0107
parkovné	0,0457
dálniční známka	0,0937
poplatek za technickou kontrolu osob. auta	0,1302
osobní železniční doprava	0,2138
městská hromadná doprava	0,0999
autobusová doprava	0,5265
taxislužba	0,0109
kombinovaná osobní doprava	0,5117
poštovní služby	0,0806
telefonní poplatky - pevné linky	1,8878

poplatek za rozhlas	0,1957
poplatek za televizi	0,4362
poplatek v mateřské škole	0,0812
poplatek za přijímací řízení na VŠ	0,0115
školné na vysoké škole	0,0182
ubytování v internátě	0,0567
ubytování v domově důchodců	0,4040
poštovní poukázka typu A	0,0295
poplatek při podání žádosti o rozvod	0,0096
vydání stavebního povolení	0,0242
sepsání závěti	0,0478
poplatek ze psa	0,0305

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, měnová politika, základní pojmy z MP, inflace, seznam kategorií regulovaných cen, jenž nevstupují do čisté inflace

Příloha č. 3.: Nejčastěji používané míry inflace:

V kapitole 1.1 Co je to inflace se zmiňuji o tom, co je to míra inflace. Je několik druhů míry inflace, ale nejčastěji se používají následující čtyři.

- 1) *Míra inflace vyjádřená přírůstkem průměrného ročního indexu spotřebitelských cen* vyjadřuje procentní změnu průměrné cenové hladiny za 12 posledních měsíců proti průměru dvanácti předchozích měsíců. Tato míra je vhodná při úpravách nebo posuzování průměrných veličin. Bere se v úvahu zejména při propočtech reálných mezd, důchodů a apod.

ROK											
1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
10,0	9,1	8,8	8,5	10,7	2,1	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8	1,9

Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz, míra inflace

- 2) *Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen ke stejnému měsíci předchozího roku* vyjadřuje procentní změnu cenové hladiny ve vykazovaném měsíci daného roku proti stejnému měsíci předchozího roku. Jedná se tedy o dosaženou cenovou úroveň, která vylučuje sezónní vlivy tím, že se porovnávají vždy stejné měsíce. Tato míra inflace je vhodná ve vztahu ke stavovým veličinám, které měří změnu stavu mezi začátkem a koncem období bez ohledu na průběh vývoje během tohoto období. Bere se v úvahu při propočtech reální úrokové míry, reálného zvýšení cen majetku, valorizací apod.

Rok	MĚSÍC											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1998	13,1	13,4	13,4	13,1	13,0	12,0	10,4	9,4	8,8	8,2	7,5	6,8
1999	3,5	2,8	2,5	2,5	2,4	2,2	1,1	1,4	1,2	1,4	1,9	2,5
2000	3,4	3,7	3,8	3,4	3,7	4,1	3,9	4,1	4,1	4,4	4,3	4,0
2001	4,2	4,0	4,1	4,6	5,0	5,5	5,9	5,5	4,7	4,4	4,2	4,1
2002	3,7	3,9	3,7	3,2	2,5	1,2	0,6	0,6	0,8	0,6	0,5	0,6
2003	-0,4	-0,4	-0,4	-0,1	0,0	0,3	-0,1	-0,1	0,0	0,4	1,0	1,0
2004	2,3	2,3	2,5	2,3	2,7	2,9	3,2	3,4	3,0	3,5	2,9	2,8
2005	1,7	1,7	1,5	1,6	1,3	1,8	1,7	1,7	2,2	2,6	2,4	

Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz, míra inflace

- 3) *Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k předchozímu měsíci* vyjadřuje procentní změnu cenové hladiny sledovaného měsíce proti předchozímu měsíci.

ROK	MĚSÍC											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1998	4,0	0,6	0,1	0,3	0,1	0,3	1,9	-0,2	0,1	-0,2	-0,2	-0,2
1999	0,8	0,0	-0,2	0,3	-0,1	0,2	0,8	0,1	-0,1	0,0	0,2	0,5
2000	1,7	0,2	0,0	-0,1	0,2	0,6	0,6	0,2	0,0	0,3	0,1	0,2
2001	1,9	0,0	0,1	0,4	0,6	1,0	1,0	-0,2	-0,7	0,0	-0,1	0,1
2002	1,5	0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3	0,5	-0,2	-0,5	-0,3	-0,2	0,2
2003	0,6	0,2	-0,1	0,2	0,0	0,2	0,1	-0,2	-0,5	0,1	0,5	0,2
2004	1,8	0,2	0,1	0,0	0,4	0,2	0,4	0,0	-0,8	0,5	-0,1	0,1
2005	0,7	0,2	-0,1	0,1	0,2	0,6	0,3	0,0	-0,3	0,9	-0,3	

Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz, míra inflace

- 4) *Míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen k základnímu období* (prosinec 1993=100) vyjadřuje změnu cenové hladiny sledovaného měsíce příslušného roku proti prosinci 1993 (bazický index spotřebitelských cen). Tato míra inflace je využívána pro analýzu dlouhodobých podrobných trendů (časových řad) vývoje cenových hladin a životních nákladů

MĚSÍC	ROK							
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
1	92,4	95,6	98,9	103,1	106,9	106,5	108,9	110,8
2	93,0	95,6	99,1	103,1	107,1	106,7	109,1	111,0
3	93,1	95,5	99,1	103,2	107,0	106,6	109,2	110,9
4	93,4	95,7	99,0	103,6	106,9	106,8	109,2	111,0
5	93,5	95,7	99,2	104,2	106,8	106,8	109,7	111,2
6	93,8	95,8	99,8	105,2	106,5	106,8	109,9	111,9
7	95,5	96,6	100,4	106,3	107,0	106,9	110,3	112,1
8	95,3	96,7	100,6	106,1	106,8	106,7	110,3	112,1
9	95,4	96,6	100,6	105,3	106,2	106,2	109,4	111,9
10	95,3	96,7	100,9	105,3	105,9	106,3	110,0	112,8
11	95,0	96,9	101,0	105,2	105,7	106,8	109,9	112,5
12	94,8	97,3	101,2	105,3	105,9	107,0	110,0	
PRŮMĚR ROKU	94,2	96,2	100,0	104,7	106,6	106,7	109,7	

Zdroj: ČSÚ, www.czso.cz, míra inflace

Pomocí bazických indexů spotřebitelských cen zaokrouhlených na dvě desetinná místa jsou vypočítávány všechny ostatní indexy spotřebitelských cen sloužící k vyjadřování míry inflace za různá časová období. Při těchto výpočtech platí zásada, že míry inflace jsou vyjádřeny úhrnným indexem spotřebitelských cen za domácnosti celkem a zaokrouhleny na jedno desetinné místo.

Příloha č.4:Kvantitativní teorie peněz:

Touto přílohou bych chtěla odkázat na stranu 19, kde zmiňuji pojem „kvanitativní teorie peněz“, proto jsem považovala za nutné tento pojem vysvětlit.

Kvantitativní teorie peněz předpokládá, že peníze nedisponují žádnou vnitřní neměnnou hodnotou, ale že jejich hodnota je, podobně jako hodnota zboží a služeb, výsledkem interakce nabídky (množství peněz) a poptávky.

Nabídka peněz je odvozena od objemu peněžní báze a od peněžního multiplikátoru. Peněžní báze je tvořena bankovkami, mincemi a vklady bank u centrální banky a jsou od ní odvozeny veškeré vyšší měnové agregáty (M1, M2, L, atd.) Peněžní zásoba definovaná některým z měnových agregátů se skládá z oběživa (hotovosti) a vkladů. Zatímco oběživo váže právě 1 jednotku peněžní báze na 1 jednotku peněžní zásoby, u vkladů záleží na výši rezervního poměru. Je-li rezervní poměr stanoven např. ve výši 5%, váže 1 jednotka vkladů pouze 0,05 jednotky peněžní báze.

Poměr mezi peněžní bází a peněžní zásobou je tedy:

$$M = (1 + cu / 1 + re) * B, \text{ kde}$$

M – peněžní zásoba,

cu – poměr oběživa a vkladů,

B – peněžní báze,

re – poměr rezerv a vkladů.

Centrální banka může velmi přesně regulovat peněžní bázi (B) i administrativně stanovit minimální poměry (re). Díky kontrole těchto dvou klíčových proměnných může centrální banka stanovit i nabídku peněz a trend jejího vývoje. Odchytky od cílů centrální banky mohou nastat pouze v případě, že komerční banky budou udržovat vyšší než povinné rezervy, nebo že se z nějakého důvodu změní podíl peněžní zásoby držený jako hotovost.

Poptávka po penězích je množství peněz, které chce veřejnost držet k různým účelům. Množství peněz, které bude průměrný jednotlivec držet, závisí v první řadě na jeho důchodu. Jednotlivec bude držet peněžní zůstatky odpovídající

určitému podílu jeho důchodu. Jak velký bude tento podíl, závisí na tom, jak velkou užitečnost peněžním zůstatkům přisuzuje a na výši nákladů jejich držení.

Užitečnost peněžních zůstatků souvisí s funkcí peněz jako prostředku směny – k provádění běžných plateb, popřípadě jako rezerva na neočekávané výdaje. Náklady držby peněžních zůstatků jsou dvojího druhu. První je úrokový výnos, obětovaný tím, že držené likvidní peněžní zůstatky nejsou investovány do výnosnějšího aktiva. Druhý náklad spočívá ve změně reálné hodnoty peněžních zůstatků. Jestliže ceny rostou tempem 5% za rok, potom lze na konci roku za 1 Kč koupit pouze tolik, co za 95 halířů na začátku roku, nákladem držení je tedy 5 halířů. Ve vzácných případech deflace může hotovost přinášet tímto způsobem naopak výnos.

Měnovou politiku naší centrální banky, uplatňovanou v období transformace, můžeme rozčlenit do dvou etap:

- 1) Politika měnového cílení, kterou využívala Státní banka československá do roku 1993 a její nástupkyně Česká národní banka do roku 1997.
- 2) Politika cílování inflace, již využívá Česká národní banka od roku 1998 dodnes.

Vývoj míry inflace měřené indexem CPI, vývoj tempa růstu množství peněz měřeného agregátem M2 a vztahy mezi nimi ukazuje následující tabulka – vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR. Z tabulky můžeme vyčíst, že růst množství peněz v ČR (ČSFR) byl v průběhu celých devadesátých let výrazně vyšší, než růst domácího produktu. Zatímco HDP v letech 1990 – 1993 prudce klesal, v letech 1994-1996 rostl o 2 – 6 % a v letech 1997-1999 opět klesal o 1 – 2 %, tempo růstu množství peněz M2 vzrostlo z nuly v roce 1990 na 33 % v roce 1991, v letech 1992-1995 se pak pohybovalo okolo 20 % a v letech 1996-1999 okolo 10 %. Řádek „M2-HDP%“ ukazuje, jakých hodnot by měla teoreticky dosahovat inflace, pokud by všechna přízpůsobení doprovázející nárůst množství peněz probíhala okamžitě a nedocházelo k žádným změnám rychlosti oběhu peněz. Řádek „CPI%“ zachycuje skutečnou míru inflace v jednotlivých letech.

Tabulka 1: Vývoj makroekonomických ukazatelů v ČR

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HDP %	-1.2	-14.2	-6.6	-0.3	2.2	5.9	4.8	-1.0	-2.2	-0.2
M2 %	0.0	33.0	22.5	19.8	19.9	19.8	9.2	10.1	5.2	8.1
M2-HDP %	1.2	47.2	29.1	20.1	17.7	13.9	4.4	11.1	7.4	8.3
M2-HDP koeficient	1.012	1.472	1.291	1.201	1.177	1.139	1.044	1.111	1.074	1.083
CPI %	9.7	56.6	11.1	20.8	10	9.1	8.8	8.5	10.7	2.1
CPI koeficient	1.097	1.566	1.111	1.208	1.100	1.091	1.088	1.085	1.107	1.021
míra nezaměstnanosti	0.8	4.1	2.6	4.1	3.2	2.9	3.5	5.2	7.5	?

Zdroj: ČNB, Výroční zprávy 1994 - 1999, Politická ekonomie 5/1994, str. 604

Příloha č. 5.: ČNB se plně zapojila do práce orgánů Evropského systému centrálních bank:

Tato příloha odkazuje na stranu 44, kdy se v roce 2004 v souvislosti s přistoupením České republiky k Evropské unii zapojila ČNB do činnosti Evropského systému centrálních bank.

Od podpisu Smlouvy o přistoupení v dubnu 2003 získaly přistupující země právo vysílat do většiny orgánů a institucí Evropské unie své pozorovatele, získávat podklady pro jednání a prezentovat svá stanoviska. Od vstupu České republiky do EU k 1.5.2004 se status pozorovatelů změnil ve status řádných členů. Oblastem působnosti České národní banky se věnují jak některé orgány a výbory Evropské komise a Rady, tak především výbory Evropského systému centrálních bank (ESCB).

V rámci ESCB pracuje 12 výborů pokrývajících různé činnosti banky, a to:

1. Výbor pro účetnictví a měnový příjem (AMICO)
2. Výbor pro bankovky (BANCO)
3. Výbor pro bankovní dohled (BSC)
4. Výbor pro vnější komunikaci (ECCO)
5. Výbor vnitřních auditorů (IAC)
6. Výbor pro mezinárodní vztahy (IRC)
7. Výbor pro informační technologii (ITC)
8. Výbor pro právní záležitosti (EGCO)
9. Výbor pro operace na trhu (MOC)
10. Výbor pro měnovou politiku (MPC)

11. Výbor pro platební styk a zúčtování (PSSC)

12. Výbor pro statistiku (STC)

Některé schůze výborů se odehrávají v plném složení všech zemí ESCB, ostatní pouze ve složení členských zemí eurozóny.

Zástupci ČNB se účastní pouze jednání v plném složení. Většina výborů má několik pracovních skupin, na jejichž činnosti se zástupci ČNB na expertní úrovni rovněž podílejí.

Záležitosti projednávané ve výborech i pracovních skupinách se mnohdy netýkají pouze zaměření tohoto jednoho orgánu, ale mají přesah do činnosti dalších výborů a skupin. To ve svém důsledku znamená, že na úkolech ČNB vzešlých z jednání v rámci ESCB spolupracuje mnohdy více útvarů ČNB současně, případně je potřebná také spolupráce ČNB s jinými resorty. O činnosti zástupců ČNB v orgánech ESCB je bankovní rada pravidelně informována na základě materiálu, který je připravován ze čtvrtletních zpráv zástupců.

Z hlediska měnové politiky je klíčový zejména Výbor pro měnovou politiku (MPC) a Výbor pro mezinárodní vztahy (IRC). MPC se na základě podkladů tří pracovních skupin (se zaměřením na prognózování, ekonometrické modelování a fiskální politiku) zabývá otázkami souvisejícími se strategií měnové politiky zemí eurozóny a členských zemí EU stojících mimo eurozónu. V centru pozornosti jsou pravidelná prognostická cvičení, připravenost zemí na vstup do eurozóny, interakce mezi měnovou a fiskální politikou a otázky související se stabilitou finančních systémů. IRC řeší otázky mezinárodní spolupráce a je platformou pro výměnu názorů v této oblasti. Základní aktivity výboru jsou dvojího charakteru. Za prvé se jedná o spolupráci se zeměmi mimo EU – jde zejména o přípravu stanovisek eurozóny/ ESCB/ECB k jednání se státy a mezinárodními organizacemi v otázkách měnového a devizového režimu, k problematice EMU, hodnocení fungování mezinárodního měnového systému a mezinárodních finančních trhů včetně vývoje platební bilance, mezinárodní zadluženosti a mezinárodní pozice eura, architektury mezinárodního měnového systému a stability mezinárodních finančních trhů. Za druhé se jedná o spolupráci v rámci EU –

periodické hodnocení ERM II, posuzování žádostí o členství v ERM II, přijetí do EU a EMU a spolupráce s ostatními evropskými zeměmi a institucemi.

Práce většiny výborů ESCB směřují k přípravě materiálů pro jednání Rady guvernérů ECB nebo Generální rady ECB. V Radě guvernérů zasedají členové Výkonné rady (tj. prezident ECB, viceprezident ECB a čtyři další členové rady) a guvernéři národních centrálních bank 12 států eurozóny. Hlavním úkolem Rady guvernérů je přijímání obecných zásad a rozhodnutí nezbytných pro provádění činnosti, kterou byl pověřen Eurosystém, a určování měnové politiky eurozóny. Tato činnost zahrnuje rozhodování o zaměření měnové politiky ECB, klíčových úrokových sazbách a vytváření měnových rezerv Eurosystému. Rada guvernérů také přijímá obecné zásady pro provádění těchto rozhodnutí. Generální rada byla vytvořena na přechodnou dobu a bude v souladu se statutem rozpuštěna, jakmile všechny členské státy EU zavedou euro. Generální rada plní úkoly, které ECB převzala od někdejšího Evropského měnového institutu, a které musí plnit v rámci třetí etapy Hospodářské a měnové unie vzhledem k tomu, že zatím existují členské státy EU, které nezavedly euro. Skládá se z prezidenta a viceprezidenta ECB a z guvernérů národních centrálních bank EU, má tedy nyní 27 členů. Je zodpovědná mimo jiné za koordinaci měnové politiky ve státech mimo eurozónu a za monitoring fungování mechanismu směnných kurzů ERM II a vyhodnocuje také vývoj fiskální politiky v členských státech EU.

Vedle práce v rámci ESCB se ČNB v souvislosti s členstvím ČR v EU aktivně účastní také práce dalších orgánů a institucí Evropské unie, jako jsou Evropská komise (Ekonomický a finanční výbor, Výbor pro hospodářskou politiku), Eurostat apod.

Zdroj: ČNB, www.cnb.cz, zpráva o inflaci červenec 2004, příloha (str.28)

Příloha č. 6.: Složení spotřebního koše:

V první kapitole se zmiňuji o tom, co je to index spotřebitelských cen. Pro zajímavost jsem chtěla uvést jaké je složení spotřebního koše.

Spotřební koš pro výpočet indexu spotřebitelských cen od ledna 2001		
domácnosti celkem - stálé váhy roku 1999		
COICOP	NÁZEV	VÁHA
01.	POTRAVINY A NEALKOHOLICKÉ NÁPOJE	197,569564
01.1	Potraviny	176,284349
01.11	Pekárenské výrobky; obiloviny	29,579769
01.12	Maso	50,413881
01.13	Ryby	5,265136
01.14	Mléko, sýry a vejce	35,639074
01.15	Oleje a tuky	9,490465
01.16	Ovoce	13,960958
01.17	Zelenina	11,821022
01.18	Cukr, marmeláda, med, čokoláda, cukrovinky a cukrářské výrobky	12,770351
01.19	Potravinářské výrobky a přípravky jinde neuvedené	7,343693
01.2	Nealkoholické nápoje	21,285215
01.21	Káva, čaj a kakao	8,332255
01.22	Minerální vody, nealkoholické nápoje, ovocné a zeleninové šťávy	12,952960
02.	ALKOHOLICKÉ NÁPOJE, TABÁK	79,243183
02.1	Alkoholické nápoje	45,822509
02.11	Lihoviny	14,957766
02.12	Vína	12,374148
02.13	Piva	18,490595
02.2	Tabák	33,420674
02.20	Tabák	33,420674
03.	ODÍVÁNÍ A OBUV	56,926059
03.1	Odívání	43,472632
03.11	Oděvní materiály	1,087287
03.12	Oděvy	40,045715
03.13	Oděvní doplňky a textilní galanterie	1,501515
03.14	Čištění, opravy a půjčování oděvů	0,838115
03.2	Obuv včetně oprav	13,453427
03.21	Obuv	12,884159
03.22	Opravy a půjčování obuvi	0,569268
04.	BYDLNÍ, VODA, ENERGIE, PALIVA	236,401711

04.1	Nájemné z bytu	35,168888
04.11	Nájemné placené nájemníky za první (hlavní) bydliště	35,168888
04.2	Imputované nájemné za bydlení	80,949470
04.21	Imputované nájemné vlastníků - nájemníků	80,949470
04.3	Běžná údržba a drobné opravy bytu	12,863893
04.31	Výrobky pro běžnou údržbu a drobné opravy bytu	6,858543
04.32	Služby pro běžnou údržbu a drobné opravy bytu	6,005350
04.4	Ostatní služby související s bydlením	17,342518
04.41	Dodávka vody (vodné)	8,201719
04.42	Sběr pevných odpadů	3,028829
04.43	Odvádění odpadních vod kanalizací (stočné)	2,446013
04.44	Ostatní služby související s bydlením jinde neuvedené	3,665957
04.5	Elektrická a tepelná energie, plyn a ostatní paliva	90,076942
04.51	Elektrická energie	33,181281
04.52	Plynná paliva	20,096843
04.53	Kapalná paliva	0,025212
04.54	Tuhá paliva	3,392162
04.55	Tepelná energie	33,381444
05.	BYTOVÉ VYBAVENÍ, ZAŘÍZENÍ DOMÁCNOSTI, OPRAVY	67,922158
05.1	Nábytek, byt. zařiz. a výzd, koberce a ost. podl. krytina; opravy	19,381963
05.11	Nábytek a bytové zařízení	15,896258
05.12	Koberce a ostatní podlahová krytina	3,107646
05.13	Opravy nábytku, zařízení a podlahových krytin	0,378059
05.2	Bytový textil	5,828159
05.20	Bytový textil	5,828159
05.3	Přístroje a spotřebiče pro domácnost včetně oprav	18,170734
05.31	Hlavní (velké) přístroje pro domácnost elektrické a neelektrické	14,769502
05.32	Malé domácí elektrické spotřebiče	1,462753
05.33	Opravy domácích přístrojů a spotřebičů	1,938479
05.4	Skleněné, keramické, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost	6,957272
05.40	Skleněné, keramické, stolní a kuchyňské potřeby pro domácnost	6,957272
05.5	Nářadí, nástroje a různé potřeby pro dům a zahradu	6,043284
05.51	Nástroje a nářadí dlouhodobé spotřeby pro dům a zahradu vč. oprav	2,624969
05.52	Nástroje a nářadí krátkodobé spotřeby pro dům a zahradu vč. oprav	3,418315
05.6	Zboží a služby pro běžnou údržbu domácnosti	11,540746
05.61	Spotřební zboží pro domácnost	10,934838
05.62	Služby domácího personálu a služby pro domácnost	0,605908
06.	ZDRAVÍ	14,348677
06.1	Léčiva a zdravotnické prostředky	10,377941
06.11	Léčiva	7,736125
06.12	Ostatní zdravotnické výrobky	0,330934

06.13	Léčebné a protetické prostředky	2,310882
06.2	Ambulantní zdravotní péče	3,142871
06.21	Ambulantní lékařská péče	0,817144
06.22	Ambulantní stomatologická péče	1,997738
06.23	Ambulantní zdravotní péče ostatní	0,327989
06.3	Ústavní zdravotní péče	0,827865
06.30	Ústavní zdravotní péče	0,827865
07.	DOPRAVA	101,407268
07.1	Nákup automobilů, motocyklů a jízdních kol	37,665437
07.11	Automobily	35,010780
07.12	Motocykly	0,260011
07.13	Jízdní kola	2,394646
07.2	Provoz osobních dopravních prostředků	49,239529
07.21	Náhradní díly a příslušenství pro osobní dopravní prostředky	5,010074
07.22	Pohonné hmoty, oleje a pod. přípravky pro osobní dopr. prostředky	31,037574
07.23	Údržba a opravy osobních dopravních prostředků	6,892591
07.24	Ostatní služby týkající se prostředků osobní dopravy	6,299290
07.3	Dopravní služby	14,502302
07.31	Kolejová osobní doprava	2,137933
07.32	Silniční osobní doprava	6,373394
07.33	Letecká osobní doprava	0,323276
07.35	Kombinovaná osobní doprava	5,116810
07.36	Ostatní placené služby v dopravě	0,550889
08.	POŠTY A TELEKOMUNIKACE	22,543210
08.1	Poštovní služby	0,806188
08.10	Poštovní služby	0,806188
08.2	Telefonní a telefaxové zařízení	1,470530
08.20	Telefonní a telefaxové zařízení	1,470530
08.3	Telefonické a telefaxové služby	20,266492
08.30	Telefonické a telefaxové služby	20,266492
09.	REKREACE A KULTURA	95,531747
09.1	Zařiz. a vyb. audiovizuální, fotografická a pro zpr.dat vč.oprav	17,321073
09.11	Zařízení pro příjem, záznam a reprodukci obrazu a zvuku	6,463755
09.12	Fotografická a kinematografická zařízení a optické přístroje	1,928582
09.13	Zařízení pro zpracování dat	2,699309
09.14	Nosná média pro záznam obrazu a zvuku	4,554376
09.15	Opravy zařízení a vybavení audioviz., fotogr. a pro zpracov. dat	1,675051
09.2	Ostat.výrobky dlouh.spotřeby pro rekreaci a kulturu vč. oprav	0,698979
09.22	Hudební nástroje a výrobky dl. spotřeby pro rekreaci uvnitř	0,698979
09.3	Ost. rekreace vč. vybavení; květiny, zahrady a domácí zvířata	17,868194
09.31	Hry, hračky a sběratelské předměty	3,954714

09.32	Zařízení pro sport, kempink a rekreaci ve volné přírodě vč. oprav	3,523875
09.33	Květiny a zahrady	5,463885
09.34	Domácí zvířata a potřeby pro jejich chov	4,408172
09.35	Veterinární a ostatní služby pro domácí zvířata	0,517548
09.4	Rekreační a kulturní služby	17,244260
09.41	Rekreační a sportovní služby	4,039656
09.42	Kulturní služby	13,204604
09.5	Noviny, knihy a papírenské zboží	15,568029
09.51	Knihy	5,273736
09.52	Noviny a periodické časopisy	7,901061
09.53	Ostatní tiskoviny	0,983023
09.54	Papírenské zboží, potřeby k psaní a kreslení	1,410209
09.6	Dovolená s komplexními službami	26,831212
09.60	Dovolená s komplexními službami	26,831212
10.	VZDĚLÁVÁNÍ	4,495471
10.1	Preprimární a primární vzdělávání	1,054771
10.10	Preprimární a primární vzdělávání	1,054771
10.2	Sekundární vzdělávání	0,499759
10.20	Sekundární vzdělávání	0,499759
10.3	Postsekundární vzdělávání nižší než terciární	0,318564
10.30	Postsekundární vzdělávání nižší než terciární	0,318564
10.4	Terciární vzdělávání	0,486210
10.40	Terciární vzdělávání	0,486210
10.5	Vzdělávání nedefinované podle úrovně	2,136167
10.50	Vzdělávání nedefinované podle úrovně	2,136167
11.	STRAVOVÁNÍ A UBYTOVÁNÍ	74,153115
11.1	Stravovací služby	71,147378
11.11	Restaurace, kavárny a podobná zařízení	43,633444
11.12	Jidelny	27,513934
11.2	Ubytovací služby	3,005737
11.20	Ubytovací služby	3,005737
12.	OSTATNÍ ZBOŽÍ A SLUŽBY	49,457837
12.1	Osobní péče	27,247680
12.11	Kadeřnické salóny a zařízení osobní péče	6,750864
12.12	Elektrické přístroje pro osobní péči	0,865682
12.13	Ostatní předměty a výrobky pro osobní péči	19,631134
12.3	Osobní potřeby a doplňky jinde neuvedené	7,014645
12.31	Klenoty, hodiny a hodinky	4,662883
12.32	Ostatní osobní potřeby a doplňky	2,351762
12.4	Sociální péče	4,039538
12.40	Sociální péče	4,039538

12.5	Pojištění	5,656507
12.52	Pojištění související s bydlením	0,630294
12.53	Pojištění související se zdravím	1,463460
12.54	Pojištění související s dopravou	3,562753
12.6	Finanční služby jinde neuvedené	2,197902
12.62	Finanční služby jinde neuvedené	2,197902
12.7	Ostatní služby jinde neuvedené	3,301565
12.70	Ostatní služby jinde neuvedené	3,301565

Zdroj: ČSÚ. www.czso.cz, inflace, složení spotřebního koše